

D. D.
DISSERTATIO JURIDICA,
DE
PRISCO IN PATRIA
SERVORUM JURE.

PARS QUINTA,

QUAM

SUFFRAGANTE CONSULTISSIMA FACULTATE JURIDICA
IN REGIA ACAD. ABOËNSI,

PRÆSIDE

MATTHIA CALONIO,

JURIS PROF. REG. & ORD.

SUMMIQUE REGII TRIBUNALIS REVERSORII MEMBRO.

Publice ventilandam proponit

HENRICUS JOHANNES SOHLBERG,
Wiburgensis.

In AUDIT. MAJORI Die XIX. Junii An. MDCCXCIII.

H. A. M. C.

ABOÆ, Typis FRENCKELLIANIS.

PRISON PATROL
SERVING

James J. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

MATTHEW C. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

HERBERT J. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

§. XXXII.

In iis, quæ antiquæ leges præcipua quadam cura vindicant *delictis*, princeps locus debetur *homicidiis*, quod, prout ex conditione horum temporum facile colligitur, & frequentissima essent, & grassante supra omnem modum privatæ ultionis libidine, præ cæteris fere omnibus maximo cum publicæ pacis ac securitatis discrimine conjuncta. De quibus igitur, quatenus vel a *servis* in *ingenuos*, vel ab *his* in *alienos servos*, in proprium enim mancipium quidquid liberet domino licebat, vel denique a *servis* in *servos* admitterentur, dispiciendum jam venit. Sed necesse est prius inquiramus quænam *simplicis homicidii*, oborta rixa, ex subito iracundiæ calore, exsertis utrinque armis ab *ingenuo* in *ingenuum* patrati, cujus culpam nec loci, nec temporis, nec instrumenti ratio, nec mutuus personarum occisi & occisoris ad se invicem respectus, aggravarent, antiquitus obtinuerit *compositio*. Ad hanc enim, tanquam suam mensuram, servilium etiam cædium æstimationem, ut recte de ea judicari queat, exigi oportet. Communis quidem est doctrina, mox inter prima enascentis inter nostrates civilis societatis initia, quadraginta marcarum argentearum mulctam *voluntariis homicidiis* simpliciter talibus fuisse propositam. Sed valde veremur, ut qui hujus opinionis, cæca a plerisque fi-

de arreptæ, exsisterunt auctores, cultioris aliquantulum ævi institutum ad ultimam retulerint barbariem, nec satis attenderint, nonnisi per multos longosque anfractus ad fixam tandem hanc humanæ cædis luitionem esse peruentum. Temporum momenta, quibus insigniores in hac Juris nostri parte mutationes factæ sint, exacte definienda nobis quidem non sumimus: ordinem tamen, quo se invicem exceperint eadem videntur, indice velut digito designasse haud pigebit. Prima illa ætate, qua nativa feritas, nullis adhuc dum mollioris vitæ delinimentis mitigata, omnium animos juxta teneret fascinosos, eadem cæde, ubicunque id fieri posset, fuisse vindicatam, tanto minus dubitari potest, quanto certius est eam, ceu & antea jam observatum, nostratium haud secus ac aliarum barbararum gentium mentibus impressam hæsisse persuasionem, impiam scilicet & turpi ac proditrice ignavia degenerem proximi heredis animum arguere vel neglectam, vel accepto sanguinis pretio, remissam homicidæ ultionem (a) Qua ex re simul intelligitur, vix aliud

(a) Vid. *supra* §. 30. p. 146. not. (a). Cæterum non opus est ut jam dicamus vel de universa occisi familia ad sextam usque aut quartam generationem, ad ultionis societatem obligata: vel de arctissimo fœderis genere, *Fosterbrödra Lag*, quo amici, ad alterius, si ferro periisset, mortem vindicandam strictissime semet devinciebant: vel de mira veterum in consecrandis vindictæ sumenda opportunitatibus solertia, quippe quarum rerum infinita in annalibus occurrunt testimonia. Notabimus solum illam ulciscendi ferociam, si nonnisi contra ipsum homicidam exerceri eam contigisset, nihil fere habituram fuisse, quod jure in ea reprehenderes. Verum eo usque, excusso, ut sit cum ultioni privata se admi-

liud ullum reo superfuiffe expediendæ salutis suæ remedium,

L 2

scet cupiditas, rationis imperio, nostratum processit rabies, ut quoties aufugisset, vel infra vindictam positus videretur homicida, alium quemlibet de familia ipsius, & eum præsertim quem optimum judicassent, victimam sibi eligerent, cuius, quamvis innocentis, sanguine occisi sui propinqui manibus parentarent. Gravem de ea re querelam, sæculo adhuc XIII. ciet HAQUINUS Haquini Rex Norvegiæ Legg. Frostath, Tit. om Manddrab apud PAUS l. cit. p. 6. Det skal være alle Mænd bekiendt, angaaende den meget beslige uskik, som længe haver været gånge ber i landet, at naar nogen Mand bliver dråbt, da ville den dråbtes Fränder tage den af Atten (dråbe den) som er den beste, endskiönt Drabet kan være skeed aldeles uden baade hans vilje, vidende og forsuar, og dette kan være dem vitterligt: - - og haver mangen Mand derudover taget et stort Tab paa sine Slågtinge, og Vi mist vore beste Undersaatter i Landet. Thi giøre Vi dette til ubode maal, saa at enhver som bevner sig paa anden Mand end den som haver begaaet Drabet, eller raadet dertil skal have forbrudt alt sit Gods og sin fred. Invaluisse idem in patria ejam nostra, & pari plane sanctione pessimo mori obviam itum fuisse, patet ex II. 2. EdbzöBl. ÖGL. Nu ma egh man hámnnas a annan än annar giör gárdina: Hámnnis man sva, Tha brytár han Edbzöre Kunungx. Quapropter & II. DrBl. ibd. in pr. cum impunes pronunciantur heredes occisi, qui homicidam in continenti trucidassent, additur, *án ther sannan drapu*, si verum sceleris auctorem occiderint cfr. I. EdbzöBl. DalL Quam præterea aliam rationem subfuisse credas dispositioni Juris Provinc. Gottland. c. XIII. 1. 2. Om så illa kan áthbáras -- at Man kan annan drápa, tá skal med bonom fly fader och son och Broder, men tá the icke áro til, tá fly med bonom násta Fränder uti 40 nåtter, nisi hanc, quod in primo ebullientis iræ furore neque hi a persecutione actoris esse possent securi,

dium, quam ut, indicio tamen sui prius facto (a), in fugam quantocyus se proriperet, per vastas, quales tum
ma-

(a) Ad amoliendam clandestinæ cædis, vix unquam nisi sanguine piandæ, suspicionem, necessarium omnino censebatur, ut homicida ipse, cædem a se patratam, ante exitum primi inde noctidui, vel ad minimum ante duodecim dies elapsos, non in domo occisi, aut coram ejus familia, ut a nonnullis perperam traditur, sed coram primo quoque, qui in via sibi occurrisset bono viro, aut in proximo, vel si vindicem sanguinis ibi præsentem cognovisset, in secundo vel tertio & sic deinceps pago palam profiteretur. Hanc autem cædis denunciationem *Viglysning* adpellabant. Cujus quidem manifesta adhuc vestigia supersunt XXII. *ManbBl. Dall. Liggir lijk a Vigwalli um naat, sva at Drgharin lysir aj, bõti mark um naat fyri dulshot, mark um andra, ok thertil at ute áru tolf, giöldi mark fori bvarju naat, thár ár Tolf markir at Dylshot: Et XII. 8. ManbBl. UplL. Nu ridber Madber at Wágbum, bittir lik árvat ok undat, ban a atervánda, ok lysa i by them ther náster ár: Ár Oran (vindex sanguinis) fori banum i them by, ljusi i by andrum: ár ok ther Oran, ljusi i by thridiá: Standi sva i them by sum fyrsta, ok figbi: Jak haver fynd bitt, ligger lik a vighvalli árvat ok undat ok vet ángin Mans bana &c. Qui locus, simul ac eidem consonus XXVII. ManbBl. WestmL. quamvis de eo agant, qui occisi hominis cadaver in via invenisset, mirifice tamen illustant veterem illum cædis a homicida ipso publicandæ ritum, quem plenius descriptum exhibent *GuleTh. Lov. ManbBl. c. 10. Frosta Th. Lov. ManbBl. c. 11. & IslandsL. JónsB. ManbBl. c. 10. e quo sequentem adterre licebit clausulam: Manddraberen maa ikke reijse Tre Gaarde forbi fra det sted som Drabet skeede uden at forkynde Drabet, med mindre der findes den Drábtes slágt eller svoger udi fierde Leed eller nærmere, eller Manddraberen**

magno numero aderant, solitudines per integrum ad minimum annum oberraturus, donec sedato temporis longinquitate iusto consanguineorum occisi dolore, intereudentibus amicis suis ac propinquis, ad scelus suppliciter deprecandum, & conciliationem tentandam, data tuti com-
meatus fide, admitti fortassis posset (a). Sed quemad-

Z 3

mo-

fiender boe der, bwaraf han frygter for Livs fare. Hvo som ikke saaledes förkynder Drabet han är en Mörder. cfr. ARNGRIMI JONÆ Crymog. Lib. 1. c. 8. p. 98. Cum hac autem publicatione confundenda non est alia, ab Actore ipso in proximo Judicio facienda, de qua I. MandrBl. WGL in pr. Wärder Madber dräpin ok af dagbum takin, tha skal vigbi a Thing, gi lysä, fräfal Arvingä sigiä &c.

(a) Quam difficiles olim se præstiterint nostrates in homicidâ ad transactionem admittendo, & quam ab honestate remotum judicatum fuerit, sua de pace redimenda vota pronis mox ab actore excipi auribus, luculenter admodum colligitur ex Gottl.LL. c. XIII. §. § 10. 11. *Sedban åbr är uthe, bjude (Dråparen) Boot til Målsmännen om han orkar, och låte sedan Ett åbr emellan, och bjude så Tre gånger om try åbr, och then andre ware man oskämder, åndock han tager första gång tå budit warder. Tå han eij vil taga første gång och eij andra, så tage han then tredje gång som bonom bjudes, sedan try åbr åro utgången &c.* Patet namque hinc (1.) Homicidam ante exactum in fuga & exilio integrum annum, ne ausum quidem fuisse actorem de recipienda cædis compensatione, per suos propinquos compellare. (2) Actorem infamem existimatum, si in oblatam sibi prima vice satisfactionem recipiendam protinus consensisset. (3) Regulariter ergo trina vice, & annuo quidem spatio singulis

modum *reo* non minus quam *actori* libera erat optio bellum ne an pacem mallent; ita & satisfactionis præstandæ quantitas ex mutua eorum & adscitorum utrinque propinquorum transactione in solidum pependit. Et licet ambigi minime queat, in ea definienda præcipuam quandam cædis ipsius ejusque qualitatis rationem habitam; certum tamen est facultates etiam homicidæ & periculi ab actore ejusque cognatis metuendi magnitudinem una in censum venisse (a). Quod si vero inter partes non
con-

vicibus interjecto, offerri debuisse, atque tum demum absque famæ periculo accipi potuisse compensationem; Et (4) denique adeo inolitum nostratibus fuisse istud de acceptatæ prius compositionis turpitudine præjudicium, ut necesse esset lata hac lege eidem occurrere. Quid? quod si homicida causa nondum composita obiisset, inhonestum judicaret ad transigendum admittere heredes nisi anno præterlapso & precibus de mulcta accipienda ter interea iteratis *c. XIV. 1. 2. ibd.* Ad eundem quoque morem respicit locus *V. 6. DrBl. ÖGL. Nu flyr Haldsbani, ok ár borta um thry ar, gangi ater in med samu sak sum ban fludde firi, thet áru Tjugu marker*, quippe qui triennii absentiam complici homicidæ injungit, si oblata consueta mulcta in gratiam cum actore redire vellet. Jus quoque *Norvegicum* vetus, *K. Hagen Adalst. GuleTh. Lov. ManbBl. c. 9.* apud PAUS *p. 149.* impuberem homicidam per totum quinquennium absentem esse jubet. Interim si cui hos nostratium cum aliarum præscarum gentium moribus contendere volupe fuerit, legat quæ de Orientis populis suppeditant MICHAËLIS *Mos. Recht 11. §. 131. seqq.* de Græcis FEITH *Antiqq. Homer. Lib. II. c. 8.* de compluribus aliis HERTIUS *Diff. de herede occisi vindice, Opp. T. III pag. 204.*

(a) Sicut earum rerum, quæ frequenter sub æstimatio-

conveniret, eo res rediit, ut redintegraretur bellum, im-
dulta solum reo stipulata temporis mora, qua se in ean-
dem

nem veniunt, *consuetudinarium* tandem quoddam exoriri ne-
cesse est *pretium*, non quidem abicisse ad obolum definitum,
attamen duobus extremis, minimo & maximo, e quibus te-
mere non recedatur, comprehensum: ita & idem qua homi-
cidii luitionem (*Man-bot*) evenisse unusquisque nullo nego-
tio intelligit. Verum hoc nequaquam impedit, quo minus
conventionale esset hoc pretium, ab arbitrio scilicet contra-
hentium qua magnam sui partem pendens. Constat scilicet
ex priscis fabulis piationem cædis modo cariori modo vilio-
ri pretio, prout circumstantiis facti convenientissimum videretur,
æstimatam. Est quoque notissimum in moribus posi-
tum fuisse, ut transactione facta & multa de qua conven-
erat soluta, occisi consanguinei jurarent plene sibi esse satis-
factum, seque pro consimili delicto consimilem ad interven-
tum consanguineorum & amicorum ab adversariis suis sum-
tuos satisfactionem: hocque præstito secutum demum esse
juramentum de vindicta in posterum cessatura. Prius illud
sacramentum *Jæfnada Ed* i. e. *litis æstimatorium*, cujus for-
mulam exhibet *Jus Scanicum Lib. V. 29.* posterius *Tryggb-
där-Ed*, i. e. *securitatis* adpellabatur. *Ibd. §. 29.* cfr. A. Su-
NONIS *Paraphr. ad b. l.* apud WESTPHAL. *l. cit. p. 2048.* Ve-
terem autem Urphedæ ac compositionis formulam (*Tryggda-
mal*) Christianismo tamen recentiore e præscio legisterio Is-
landico *Graagnasem* descriptam & in Danicum versam dedit
PAUS. in *adpend. ad LL. GulaTb. pp. 255. 256.* quam, cum
ad cognoscendum faciat hujus sæculi genium, paullo licet
prolixior, bona cum Lectoris venia, interere hic lubet.
*Der vare sager imellen N. og N. men nu ere de forligte, og
Bøder derfor betalte, som de Skiønmende skiønte, de Regnende
negnede, de Dømmende dømte, og de Modtagende modtog, og*

dem unde venerat securitatem denuo reciperet. Atque hactenus quidem caussa inter privatos agebatur. Cum de-

førte herfra uden nogen Restantz, og kom Pengene dem til Haande som have skulle. Thi skulle de Mænd nu være forligte og eendragtige udi Gilde og Giæstebud, paa Ting og Stævne, ved Kirken og i Kongens Huus, og hvor som helst Mænd findes der skal de være saa forligte, som denne Sag aldrig havde været imellem dem. De skulle deele Kniv og Knudsstykke og alle Ting imellem sig som Frænder og ikke som Fiender. Kommer herefter noget dem imellem som er andet end godt, da skulle det bødes med Gods og ikke med Vaaben. End hvo af dem som overtræder dette Forlig og krænker denne tilsagde Trygbed, den skal være saa viide landflygtig og fordræven, som Mænd viide kan være landsflygtig, Kristne Mænd søge Kirker, Hedenske Mænd ofre i Templer, Ilden brænder, Jorden giver Grøde af sig, Barn kalder paa Moder og Moder føder Barn, Træ ernærer Ilden, Skib skrider, Skiold blinker, Soel-skin smelter Sne, Flår flyver, Fyrren voxer, Høgen flyver den lange vaardag og Børren staaer under begge Vinger, Himlen bvalver, Verden er bebygdet, Vindene tuder, Vand falder til Søen, Karler saae Korn. Han skal forbydes Kirker og Kristne Mænd, Guds Huus og gode Mænds samquem og ed hvert biem undtagen Helvede. Nu bulde de begge paa een Bog, og der ligger nu Godset paa Bogen, som N. bøder for sig og sine Arvinger fødte og ufødte, avlede og unavlede, nævnte og unævnte. N tager imod Trygbed, men N lover evig Trygbed, som skal holdes saa længe Jorden er til og Menneskens leve. Nu ere N. og N. forligte og samdrægtige hvor de findes til Lands eller Vands, paa Skib eller Skier, i Havet eller paa Hæsteryggen, de skulle deele med hinanden Aarer og Øsekar, Tøfte eller Tillie om behov giøres, og være lige saa Venlige mod hinanden som Fader mod Son og Son mod Fader udi alle Samfærder. Nu give N. og N.

demum imperium Civile per leges & judicia hisce interponere semet cœpisset inimicitis, imbecilliores adhuc ejus erant vires, quam ut vel reo vel actori ad certas quasdam pacis restaurandæ conditiones sive offerendas sive acceptandas, cogendis sufficerent: quapropter nec longius procedere valebat publica auctoritas, quam ut sublata, compositionis festinatius quam olim moris erat acceptatæ infamia, homicidam, nisi actorem mox placabilem, quod rarissime existere oportuit, invenisset, communis securitatis expertem pronunciatum, ex veteri consuetudine privatæ cujuslibet persecutioni permetterent, inque exilium ejicerent post perpeffas demum annales aut triennales solitudinis ærumnas consueto ordine recuperandæ actoris amicitiae se insinuaturum (a), hac solum, quam crebriora

A a

fra-

binanden deres Hænder, at de ville ubrødeligen holde denne Trygghed efter Christi og de Mænds villie som nu børde paa deres tilfagde Trygghed (Tryggheds maatl), Gid den have Guds naade, som holder denne tilfagde Trygghed, men den Guds vrede som krænker lovlig tilfagde Trygghed. Naade, bilsen og sundhed være med den som holder dette og med os alle, der som Vidner være berved overværende.

(a) Dicebantur hi *fridløse*, & intra noctiduum a lata sententia in desertum semet conferre tenebantur *I. 2. MandrBl. WGL. Tha skal han fridb flyia, åtå bemu a dagburdi a Sagnar Thingi ok i Skogbå at Natvardi.* cfr. tamen *XVII. Thingm Bl. in pr. ibd.* nec cuiquam cum illis commercium habere aut hospitio eos excipere licebat *I. 2. MandrBl. WGL. IV. in pr. & §§. 1. 2. 5. DrBl. ÓGL.* Quemadmodum nec a Rege, ne inter prima quidem capeffiti imperii sollemnia,

fractæ fidei exempla necessariam demonstraverant, clau-
sula addita, ut impunitus non dimitteretur, quisquis da-
tum

nisi actore intercedente in integrum restitui poterant. *V. 6. DrBl. ÖGL. Ok Draparinn kumi aldrið i friðb for án ráttar Arvi bidber firi banum, utþan þá Kununger áx nytakin til Konungx, ok Han ríðber Eriks gatu ok tager Inlánding Sina - - Þá ma Han þrím Mannum friðb gíva - - Þó þvaru ther ugildi-firi ráttum Arvum, a ther til the bava bót við thóm.* cfr. *XXV. 4. RæssBl. ibd.* cujus moris in homicidiis non manifestis ad recentiora usque tempora remansit observantia. Vid. *XIII. DrápMBl. med vilja LL.* cfr. *COLLING de jure intercess. Lundæ 1760.* & allegatas ibi p. 18. litteras R. *GUSTAVI I. a. 1530* datas. Quamdiu autem sic pacis expertes degebant a quocunque impune occidi poterant, ceu ex *I. 8. 9. Edbzö. Bl. ÖGL. & XI. 2. DrBl. ibd.* concludi facile potest: quin imo, ne latronibus & furibus replerentur silvæ, beneficium aliquando in publicam rem contulisse videbatur, qui eos e medio sustulisset: Unde & in *Islandia* cum dira fames eam vexaret insulam, lege cautum est, ut si quis, ipse pace privatus, tres alios sui similes in silvis vagantes interfecisset, ipse in præmium egregii sui facinoris pace & libertate donaretur, *Landnama S. in Mantissa p. 381.* Verum sicut turpe judicabant ineluctabili aliquem vitæ discrimini objicere; ita & quos defensionis sui incapaces esse vel sexus vel ætas argueret, ab hac exilii pœna exceptos & ad pecuniariam satisfactionem admittendos volebant. De feminis, quarum tamen vicem, si solvendo non essent, quod mireris, subire deberet maritus aut Tutor, disertum habemus textum *IX. 1. 2. DrBl. ÖGL.* e quo sequentia solum adferre juvabit: *Egþ ma kumu friðb flya: Bótir báanna Malsman i laga sámtum, Þá skal báanna fyrst bóta með þan det vinds, ok sedan Sjelfsins: Bótir þan egi i Laga sámtum: Þá skal þans þó skiptas*

tum illi *Salvum conductum* violare sustinuiſſet (a). Labe-
factata deinde progreſſu temporis populi libertate, auſtis-
A a 2 que

ok ban flya. Id eſt: femina (homicida) in exilium non ejici-
tor . . . ſi is in cujus tutela eſt intra legitimos quindecim
dies multam ſolvere velit, ſolvat primum de feminæ ipſius
bonis quoad ea ſuffecerint, & quod reſtat de ſuis propriis.
Ni intra legitimos quindecim dies ſolverit, bona ejus divi-
duntur & ipſe in exilium ejicitur. Qua impuberes, quantum
ad proſcriptionis pœnam, idem valuit *XVIII. XIX DrBl.*
ÖGL. coll. cum VIII. XV. EdbsöBl. ibd. Norvegi tamen hos
non minus quam feminas, homicidii reos, in exilium expu-
lerant. *K. Hagen Adalſt. GuleTb. Lov. ManbBl. c. 9. PAUS p.*
149. K. Hagens gamle FroſteTbL. P. III. c. 32. PAUS p. 41.
Cumque qui advenam occidiſſent nihil omnino in patria, in
peregrina tamen ditione, ſi proſcriberentur, nonnihil ab oc-
ciſi propinquis periculi metuendum haberent: ideo & eos
in exilium mitti nolebant *X. DrBl. ÖGL. in pr.* Quod ne-
que cum iis factum eſt, qui vagabundum oſtiatim victum
quærentem interfeciſſent, quippe quod probabile videretur
cognatos ſuos, eam jacturam, accepta qualicunque compoſi-
tione, patienter laturus. *XIII. DrBl. ÖGL. in pr.*

(a) *Salvum-conductum* homicidæ impertiri poterant o-
mnes viri ingenui, qui modo prædium quoddam poſſiderent:
atque horum tum erat ab actore tutum acceſſum diſceſſum-
que reo ſtipulari, eumque vel ad domum ejus vel in judi-
cium, indeque niſi tranſactio interveniſſet, in priſtinam ſuam
ſecuritatē comitari. Datam autem fidem, in gente promiſ-
ſorum tenaciſſima, ſanctè plerumque ſervatam dubitari qui-
dem nequit. Sed accidit tamen nonnunquam ut vinceret re-
ligionem ferventiſſima ulciſcendi cupido, quam proinde pœ-
nis refranandam cenſuerant. Rem omnem explicat *XI. 2.*

que regiae potestatis viribus, & imperio in dominationem verso, Principibusque, sub prætextu vindicandae publicae securitatis, avaras & insatiabiles manus ad civium opes porrigere incipientibus, invaluit, ut exulum homicidarum bona, *mobilia* non minus quam *immobilia* exceptis allodialibus, praeposterò plane, quod eventus docuit, consilio, Filco addicerentur. Duram istiusmodi legem in *Norvegia* tulit OLAVUS Sanctus, tyrannide sua & pravo religionis Zelo ad omnem posteritatem infamis: Et confirmavit eam successor suus SVENO Canuti, sanciens simul, ut si qua exuli obvenisset hereditas, in aërium illa redigeretur (a). Pressit horum vestigia CANUTUS

DrBl. ÓGL. Nu ganger þan (Fridblós Madher) til byar ok bittis at Bonda, ok ganger vidber giárd sinne, ok sigber sva: Nu vil jak til Thingx fara, ok ganga vidber drape. Þba a Bondin þan i Grudh taka ok budkasta upskára, þba agu Bónder bonom laglika til Thingx fylgbia. Ther mugu alle með fridblósum manne saklóst þing hava. Nu hittas ther sum bámnas agbu a þan, drápa ok af dagbum taka: Ther liggir Madher gen manne, ok ther sum drapu bótin furatigbi marker firi Grudhspiállin: Ther varder fridblós gilder. Ther taker then malságbande rátt sum þan i fridh tok. Ár þbet Hárade, þba taker þbet Malságbande rátt. Ár þbet Bonde, þba taker þan Malságbande rátt. Cfr. I. MandrBl. WGL. in pr. & XI. DrBl. ÓGL. in pr. Þba skal þanum varda til Thingx ok fran, viku at vatne, álla roft at Lande.

(a) Diserte hanc legem OLAVO S. tribuit Codex Juris Island. *Jóns Bogen c. IV. ManbBl.* ubi simul innuitur allodialia etiam prædia, si turpe patratum esset homicidium (*Skarune-*

TUS Sanctus Daniæ Rex, magnumque, pariter ac illi, civium suorum ea re in se conflavit odium (a). An etiam

A a 3

fimi-

ligt drap ok Nidingsverk) fisco addicta fuisse. Sed SVENONE CANUTI eam acceptam refert STURLÆSON. *H. Olafs Saga* c. 253. ubi ex emendatiori versione *Schöningiana* verba sic sonant, SVEINUS Rex novas multis in rebus regno tulit leges; formatas ad normam legum quæ in Dania vigeant, partim etiam severiores. Quicumque hominem occidisset, ea cæde prædiorum & bonorum mobilium possessione excideret: si homini exuli bona hereditate cessissent, Regis esset ista hereditas. - - - Quæ latæ leges, postquam vulgatæ sunt populo, mente mox exasperati animosque opposcentes inter se murmurarant &c. Commemorat quoque veterem eandem legem, sine auctoris tamen mentione Rex MAGNUS *Lagabæter GuleTh. Lov. ManbBl. c. 2.* apud PAUS p. 51. *Nu enaskiönt at alt det som Drabsmanden ejer baade i Land og Løsøre falder til Kongen, undtagen Odels-jorder* &c. Quæ autem prædia allodialia censerentur docet *LandeBrigde eller OdelsBl. c. 2. p. 107. ibd.* ea nimirum, quæ vel per sexaginta annos aut ultra in eadem familia permanissent, vel quis a Rege pure & absque Vassallagii conditione accepisset, vel quæ ad tertium usque hereditatis gradum continua successione devenissent, vel quæ denique, cum in defuncti manu allodialia essent, heredes inter se divisissent.

(a) Ex loco STURLÆSONII nuper allato facile suspicareris jam ante SVENONIS Canuti Norvegiæ Regis tempora legem de confiscandis homicidarum bonis in Dania viguisse. Sed quidquid hujus sit, certum est CANUTUM S. hac ratione in eorum bona sævisse, & sic quidem, ut ex publicatis bonis nullam occisi propinquis cædis compensationem adjudicandam faceret, eamque avaritiam in sollemni populi conventu sibi exprobratam fuisse, prout ex *Knytlinga S. capp. 29, 46.* docet K. ANCHER *Danske Lov. Hist. c. V. p. 37.*

similem his coævus AMUNDUS JACOBUS Rex Sueciæ, quem severum admodum & in exulum ædes incendio grassari solitum domestica perhibent monumenta, ingressus fuerit vel minuendorum homicidiorum, vel ærarii locupletandi viam, non jam disputabimus (a). Sed ab his fere

(a) Neminem fugit, in *Vetusto Catalogo Regum Sviogothicorum*, Legibus Westrogothicis subnexo, de AMUNDO commemorari, eum in puniendo austum se præstitisse, & reorum ædes combussisse, eumque ideo *Kolbränna* i. e. *ædium combustorem* nuncupatum. An ancipitem reddere valeant hujus historiæ fidem, quæ contra eam movit dubia Celeberr. LAGERBRING *Sw. R. Hist. Del. I. c. V. § 85. p. 277. & Del. II. c. I. §. 27. pp. 41. 42.* non jam morabimur. Neque opus est, ut ad vindicandum contra mitiores OLAI PETRI & JACOBI WILDE explicationes, adsumtum verborum l. cit. occurrentium, *At war rivar i råfstum sinum att brännå bus mannä*, sensum, quidquam addamus, cum ea in re aliorum omnium industriam superaverit sagacissimus antiquitatum nostrarum interpret Nobil. IHRE in *Dissertt.* ad illustrationem laudati *Catalogi* editis *pagg. 38-45.* Hoc unum monendum ducimus Amundianam hanc poenæ exigendæ rationem, quantumvis hodiernum absurda videatur, non omnino a sui temporis usu ac moribus adeo usque abhorrere, ut iis, quæ de illa narrantur, fidem abrogemus. Adduxit laudatus Nobil. IHRE l. cit. duo similis moris ex aliis gentibus exempla a CANGIO memorata. Nos tertium subjiciemus ex ACHILLIS FIRMIN. GASSARI *Anal. Augstburg* apud MENKENIUM *Scriptorum rerum German. T. I. p. 1459* consignatum scilicet fuisse Augustæ Vindelicorum anno 1276. Codicem Jurium Veterum municipalium & præscriptas in eo *contra absentes ac fugitivos homicidas mirabiles juris consuetudines de vindicanda cæde in*

fere temporibus & ad adultum fortassis sæculum XIII. apud nostrates quoque usu venisse, ut exulis homicidæ & bona omnia & hereditas ad fiscum revocarentur, cum ex aliis rationibus, tum imprimis ex recentioribus, quas ad juris illius rigorem temperandum latas esse liquido adparet, legibus, tuto inferri posse videtur (a). Quum autem

tem

diruendis culminibus aut januarum postibus domus rei. Si vero sæculo XIII. inclinante ea vigere potuit destructionis ædium pœna, cur crassiori eam sæculi XI. genio incongruam judicabimus? Caterum ad incendio delendas maleficorum ædes vix progressum crediderim AMUNDUM, nisi mobilibus profugi prius confiscatis, & agro quem is coluerat, abolita cum ædibus avitæ possessionis memoria, servis regiis in posterum ad colendum mandato.

(a) Eadem fere per omnem septemtrionem hoc ævo viguisse juris principia, & quæ in una gente in illis factæ sunt mutationes a cæteris plerumque aut in totum mox adoptatas, aut leviori adhibita lima suæ civitatis usui adcommo-
datas fuisse & proinde in generalioribus constantem quandam in his populis obtinuisse juris uniformitatem, vix cuiquam esse potest ignotum. Licet igitur in iis quæ temporum injuriâ effugerunt antiquis legisteriis, varie quippe interpolatis sæpiusque revisis ac emendatis, nulla amplius habeatur directæ & expressæ lex, quæ omnia homicidæ bona ejusque hereditatem ad fiscum revocanda præcipiat; admodum tamen hinc verisimile evadit, fieri vix potuisse, ut in hoc tam capitali puncto nostrates alio viverent jure ac vivebant reliquæ vicinæ gentes, ut origine & lingua sic & moribus atque institutis ipsis proxime adfines. Sed quidquid sit, veritatem hujus conjecturæ extra omnem dubitationis aleam collocant legg.

rem brevi adpareret hoc institutum & in *actores*, quibus omnem fere satisfactionis obtinendæ spem auferbat, & in *reos*, præcisa ipsis omni ab exilio semet redimendi & amicitiam læsæ familiæ sibi conciliandi facultate, & in horum inprimis conjuges ac liberos, sine omni quippe sua culpa in extremam ut plurimum miseriam redactos, crudele valde esse & inhumanum: multorum illud hinc malorum in civitate causam existere: ea namque re, actores cædis compensatione frustratos ad vindictam querendam eamque ad insontes homicidæ propinquos exporrigendam provocari; hos vicissim læsæ familiæ inimicitiiis identidem laceffitos, & deploranda conjugis homicidæ & liberorum paupertate ad miserationem commotos, nonnunquam etiam devoluto in se horum sustentandorum onere fatigatos, ad exitiabiles in Magistratum, tot calamitatum auctorem, iras mente concipiendas irritari; tantumque ideo abesse ut caducaria hæc lex ad consopienda privata bella & ulciscendi lubidinem reprimendam conducere, ut potius ad inimicitias latius proferendas, publicam securitatem, aucta indies latronum multitudine turbendam, & seditiones excitandas comparata videretur: de mitiganda istius acerbitate mature satis deliberari cœptum est. Primum quidem *immobilia*, nisi atrocius homicidium perpetratum esset, a confiscatione exempta, & heredi-

Sæculo XIII. latæ, quæ ad corrigendam anteriorum istarum iniquitatem apertissime tendunt. Tales autem sunt *III. DrBl. OGL. in princ. IV. 3. ibd. V. in pr. ibd.* e quibus & aliis huc pertinentibus quæ maxime necessaria fuerint mox *not. seq.* describemus.

reditati, quæ post irrogatum exilium homicidæ obvenisset, renunciatum crediderim (a). Deinde salvo credito-

B b

rum

(a) In Norvegia Rex HAQUINUS *Haquini* cujus ætas inter a. 1218 & 1262 incidit primus legem tulit de immobilibus homicidæ confiscationi non subjiciendis. Habetur ea apud PAUS *Gamle Kongel. Fðrordn. och Privet. för Norge n. 5. pag. 167.* Cujus rei etiam testimonium perhibet filius ejus MAGNUS *Lagabátr GuleTh. L. ManbBl. c. 2.* ipe quoque *ibid. c. 1.* sciens, *End om nogen Mand dráber anden, da haver han förbrudt all sit gods, undtagen sine Forder, hvad enten karl dráber Quinde eller Quinde Karl, undtagen nogen begaaer uárligt Drab eller Nidings-verk.* Cfr. *JónsB. ManbBl. c. 2.* *Ford forbrydes icke, undtagen man begaaer skammeligt Drab eller gör Nidings-verk,* quænam autem talia censerentur prolixè ibidem docetur. In Svecia a BIRGERO *Farl* idem statuabatur *III. DrBl. ÓGL. in pr.* Nu dráper inlándinger Inlánding, then sum drap hvári firi buggit fridhi sinum, ok allu thy firi buggit som han a innan Landz ob Laghsaghu: förutban Eghn sinne. i. e. si indigena indigenam occiderit, tunc qui occidit pro cæde pace sua privator, & omnibus quæ intra præfecturam & legiferatum possidet: exceptis immobilibus suis. Pariter de hereditate homicidæ cavetur *IV. 3. ibid.* Nu árvir ban sidban han vardár fridblós giort, ok hans bo ár skipt, Tha skiptis thet egh sum ban árvir sidban: Thet skal standa ok bidba hans oskipt. Dör han i fridblósinne, Tha skulu thet taka hans Arva: ok alt thet ban árfde sidban skiptis mellin Arvana. Cfr. *JónsB. ManbBl. c. 4.* ingen maa paa engang meere Gods forbryde end det som han eijer paa den tid. End om nogen tilfalder arf imedens han er landsflygtig, da skal hans fränder tage imod den, og hvis Kongen under hannem Landsvist, da skulle hans fränder give bannem det alt tilbage &c. De atrocioribus

rum ad solutionem pecuniæ mutuae impetrandam jure, conjugii & liberis ejus prospectum, ut ex bonis residuis tantum, quantum ipsis educandis & alendis, donec proprio labore consulere sibi possent, sufficeret (a): quocirca & auctori provisum, ut ex reliquis in commissum cadentibus sibi ante omnia satisfaceret, iis quæ tum superessent fisco

apud nostrates criminibus, immobilium simulac mobilium jacturam secum ferentibus vid. I. *ArdbL. WGL. XV. ManbBl. UplE.*

(a) Qua *Normegos* legi de hac re poterit Regis MAGNI *Lagabátr* lex de solvendis debitis & sumtibus ad victum & educationem liberorum, qui nondum ipsi sibi prospicere possent, necessariis, ex bonis exulis homicidæ ante omnia detrahendis, apud *Paus Gamle K. Förordn. och Priv. för Norge* sub numeris 7. II. pp. 172. 173. item *GuleTh. Lov. c. 2.* apud eundem p. 51. & *FönsB. c. 4. ManbBl.* ubi præter alia, *den fredlöses arving skal tage halvten imod Kongen, baade Foredgods og løsøre, at de desto bedre kand hjælpe den landflygtiges lovlige umyndige endskiönt det hid intil baver ikke været efter loven i akttager. - - Men ingenstedes skal Kongen eller arvingen tage Mandraberens gods - - förэнд al beviislig Gield, som blev gjort för end Eijermanden feldt i den Sag, er udbetalt,* cfr. *ibid K. MAGNI Rettebod XI. pp. 373. 374.* E patriis legibus huc spectant *V. DrBl. ÖGL. in pr. Nu skal Drapare Bo skiptas, egh förvärkar han sinne Husfru lut, og egh sina Barna lut. Cfr. IX. EdböBl. ibid. Nu förvärka ther egh thera barnalut, ok egh thera Husfru lut: ok ängfins thes lut som i Bo a med thönr, utan thera lut ensam; thy at ängin ma annars lut förvärka. Sva skal hvar ensam sin sak böta. Cfr. II. ArdbL. WGL.* ubi tamen hoc singulare est, quod solutio debitorum nonnisi ad tres marcas admittatur.

fisco vindicatis (a). Quod quidem universum de dividendo homicidæ fugitivi patrimonio negotium, in patria nostra, post introductam hoc eodem ævo *bonorum* inter conjuges *communione* & utroque Sexu ad successionem vocato, in eo desuit, ut confecto rite inventario, & solutis debitis, primum ex massa communi detraheretur *legitima* innocentis conjugis, quo facto quod reliquum esset in duas tribueretur partes, quarum una heredibus cederet, altera vero trifariam inter auctorem, fiscum & territorium dispartienda veniret (b). Quandoquidem autem divisorium hoc iudicium multis premeretur incommodis, partim quod de bonis alienis ex massa inventarii sepa-

B b 2

ran-

(a) vid. MAGNUS *Lagab. Förordn.* 6. apud PAUS *l. cit.* p. 172.

(b) Hanc veram fuisse partiendorum bonorum homicidæ rationem evidentissime evincunt II. *ArðBl. WGL.* *Ár friðbir Mans obótter, tha skal Boskipti kráfa - - Tha skal koná taka tridbjung sin, ok threa marker at bindradagx gráf: Tha Arvi taka thet alt sum áptir ár, síðan skal then lot áptir ár skipta i thry: Taker en lot Sakfökán, annan Konunger, thridiá Háradb; Et qui hunc locum plenius illustrat VIII. I. *Tbiuv. Bl. ibd.* *Bo bans skal sva skiptas án bans Hustru ár Saklós: Tha skal Koná bans taka skipti sit sum Lagb sigbia: Síðan Bondens lot skiptá i tu: Havi balft bans Arva, ok balft skiptis i thry: Taker en lot Malsägbanden, annan Háradb, ok thridiá Konungen.* cfr. *V. in pr. §. 1. 2. 3. 4. DrBl. ÖGL.* ubi processus circa inventarii confectionem & divisionem observandus uberius describitur, cfr. *IX. 2. 3. KunBl. UplL. VIII. KonBl. WestmL. XVI. 4. ManbBl. UplL.**

randis, de debitis utrum communia essent utriusque conjugis, an in nocentis solius sortem computanda, & de pecunia dotali liberis emancipatis prænúmerata, variæ subinde oborirentur lites; partim quod, prout vel ampliores vel tenues magis reo contigissent facultates, dispar valde in pari plane causâ & *actorum & fisci & reorum* ipsorummet evaderet conditio; consultissimum tandem visum est, ut, quemadmodum jam antea quoad leviora delicta factum erat, *homicidiis* etiam certa constitueretur *multa* & ea quidem a reo, ejusque *agnatis & cognatis*, quatenus & ipsi securitatem inde lucrabantur, eoque nomine jam olim suam ad cædis compensationem symbolam conferre suevissent, conjunctim pendenda. Prævisse nostratibus hac in re videntur *Dani*, ipsi quidem Anglorum, quibus Sæculo XI. aliquandiu imperitaverant, exemplo, ad hanc legum suarum emendationem adducti (a). In jure namque *Scanico*, quod sub auspiciis *Waldema-*

(a) Exstant adhuc leges *Athelstani* Anglo-Saxonis inter a. 925. & 942. latæ quibus *Verigildum* pro cujusvis occisi dignitate pendendum definitur, & quidem pro capite Regis ad 30000 thrimfas, pro Principis Regii 15000. Thr. pro Episcopi 4000. pro ingenui 2000 Thr. pro servi adscriptitii 266. thrimfas. HUME *Hist. of England*, Vol. I. p. 156. Si autem verum est quod contendit ROBERT. KELHAM in *notis ad LL. Wilbelmi Conquæstoris Londini* 1779. a se editas p. 25. Thrimfam valuisse circiter unum *Skilling* monetæ Anglicanæ hodiernæ, facile elicitur *ingenui* eadem centum prope Libris Sterling tunc æstimatam fuisse, quod quidem pretium non adeo longe abest a nostra XL. marcarum multa.

demari I. vergente ultra medium Sæculo XII. digestum opimantur (a) & ineunte Sæculo XIII. ab ArchiEpiscopo Lundensi, Ecclesiæ Suiogothicæ Primate, ANDREA SUNONIS latina paraphrasi donatum certo constat (b); pariter ac in paullo recentiori huic Jure *Selandico Veteri* cædes humana XV. marcis argenti puri æstimatur (c). In Jure quoque *Jutico* a. 1240. a WALDEMARO II. promulgato, ter octodecim maræ denariorum, valore suo XV. fortassis argenti adpenfi marcas æquantes, mulctæ loco a homicida præstandæ definiuntur (d). Et existimaverim partem mulctæ *Civitati*, publicæ protectionis redimendæ causâ, debitam, primam, deinceps vero pretium compositionis *actori* solvendum ad fixam summam revocata fuisse. Saltem in *Norvegia* HAQUINUS *Haquini* edixit, ut nonnisi XIII. marcas & octo Ortugas, trientem

B b 3 intel-

(a) K. ANCHER *lib. cit. c. VI. pp. 43. seqq.* cfr. HADORPH in *præfat. LL. Scanicis præmissa.*

(b) Mortuus scilicet est ANDREAS *Sunonis* a. 1228. ut videre est apud LAGERBERG *Sv. R. Hist. Del. II. c. 14. p. 434.*

(c) Vid. A. SUNONIS *Paraphr. lib. V. c. I. l. cit. p. 2046. Siellands Lov. lib. II. c. I. coll. cum capp. 3. & 15.* quæ æstimatione postea etiam in *Jure noviori Selandico lib. III. c. 10. retenta.*

(d) *Judske Lov. Lib. II. c. 9. Rette Mandebod det er treyde atten mark penninge, Eller fuld Vurdering for saa mange penninge.* Tamen Regi præterea solvendæ erant tres maræ: quæ quidem mulcta *Blodvite* dici solebat, *ibid. c. 13. & c. 22.*

intellige *quadraginta marcarum*, de bonis homicidæ fiscus sibi arrogaret (a). In *Futia* quoque, statuta licet jam certa mulctæ quantitate, diu partibus liberum remansit, an ultionis eo certius avertendæ causâ de majori *Emenda* pacisci vellent (b). Vix namque, inter illam morum
fero-

(a) K, MAGNI *Lagab. GuleTh. L. c. 2.* PAUS p. 51. Nu endskiönt at alt det som Drabsmanden ejer baade i land og Lösöre falder til Kongen - - Jaa gjorde dog den Værdige Herre Kong HAGEN den naade og skick med de beste Månds raad og formedelst deres förbön, at hvad enten der findes Forder eller Lösöre efter Manddraberen, da skal Kongen ikke taga meere TEGENGIELD end 8 Örtuger og XIII. marker af Gods eller Forder - End om Ford er betalt i Tegengield, da skulle Manddraberens Arvinger have Ret til at indlöse den innan 10 aar om de vilde och det er deras Odel. cfr. Gamle Kong. Förordn. og Privil. for Norge, PAUS p. 167. *JönsBog. c. I. ManbBl.* ubi præmissis jam allatis additur: Tolv forstandige Månd, dertil af Sysselmanden lovligen kaldede, skulle dömma til een den af dödes Arving saadenne Böder, som de efter Loven finde at være rettest for Gud, som omständighederne og Sagens beskaffenbed er til. Patet videlicet hinc non obstante lege, quæ civitati certam pro incerta adjudicavit mulctam, privati Actoris compositionem transactioni partium & arbitrio bonorum virorum fuisse permissam,

(b) Mentionem hujus rei facit *Judske Lov. Lib. II. c. 26.* & *Lib. III. c. 21.* & adpellatur conventionalis hæc mulcta, de qua ultra ordinariam cædis æstimationem partes inter se pepigerunt *Giörsfum*, cujus hanc tradit definitionem VEIJLE in *Glossar. Jurid. Danico-Norveg. p. 337.* *Giörsfum* er den tilbod eller Öfverbod, som udlofsvis af Manddraberen eller bans kiön öfver den rette Mandbod, naar Bod fästis, hvilket skal

ferociam, fieri potuit, ut uno quasi impetu actori adimeretur facultas hoc exigendi, ut in æstimanda patris, e. g. fratris aut optime de se meriti amici ac benefactoris cæde, præter generalem ejus mensuram, suæ quoque adfectioni & peculiaribus cæteris, quæ *factum* fortassis circumstarent, momentis, aliquid tribueretur. Qæo etiam intuitu, nondum satis exculso hoc instituto, pinguiorem ut plurimum actori, quam ærario assignare placuit in multa percipienda sortem, ut ex mox dicendis patefiet. Interim definita fisci portione, sensim invaluit, ut in *Norvegia* non minus quam in *Svecia*, actori quoque & ejus propinquis certa, qua omnino contentos illos esse deberet, assignaretur multa. Et licet primitus, ceu jam monuimus, usu veniret ut ad illius collationem *agnati* & *cognati* homicidæ legali necessitate vocarentur: Attamen cum tanta esse cœpisset reorum protervia, ut indulto sibi hoc consanguineorum suorum adjutorio pessime abuterentur, partim plus quam par erat ab iis, quin imo sæpe a remotioribus, extorquendo, partim cum extorta ab illis pecunia, ante quam læsæ familiæ satisfactum esset, in fugam semet conjiciendo, partim eandem in alios suos quales-

tillige udgifvois til den Dødis Slægt førmedelt frygt, at saadan Gierning eller Drab ikke igien skal báfns cit. JOH. MEJERII *Compend. Juris Cimbr. Lib. II. c. 6.* apud WESTPHAL. *l. cit. p. 1737.* K. ANCHER *l. cit. c. XI. p. 230. seqq.* Notandum præterea, quod si inter partes de Giörsfum conveniret, Regi etiam eo in casu præter *Blodvite*, alia præstanda esset XII. marcarum denar. multa dicta *Tegengiæld*. *Judsk. L. Lib. II. c. 13.* & VEIJLE *in Gloss. vocæ Tegengiæld p. 763.*

lescunque usus dissipando, coactos se senserunt legumla-
tores ad varia quæ coërcendis his fraudibus idonea cre-
derent, consilia amplectenda. Quorum, perdomita tan-
dem juris manuarii licentia & cessante propinquorum ho-
miciidæ ab inimiciis adversæ familiæ periculo, is fuit
exitus, ut his a collatione ista prorsus liberatis, omnis
multa reo ipsimet de propriis suis bonis solvenda injun-
geretur (a). Varia interim per regnum Suiothicum
hujus

(a) Insignem huic argumento lucem adfundit *Statutum*
CANUTI VI. Daniæ Regis de homicidio aliisque criminibus gra-
vioribus. Dat. Lundæ 5. Kalend. Januar. a. 1201. quod e co-
dice membranaceo Archivi Regii Holmensis cum orbe erudito
communicavit Illustr. LAGERBRING Monum. Scan. Vol. I. pp.
88-96. e quo igitur sequentia hoc loco adferre haud pigebit.
- - Super utilitate & pace vestra solliciti, ut tenemur, querimo-
niis melioris (meliorum) terre vestre & vulgari pariter testi-
monio didicimus evidenter terram vestram (Scaniam) pre ceteris
regni nostri homicidii sceleribus aggravatam. Quippe cum ne-
mini deberet sua malitia suffragari, in homicidium corruentes
efficiuntur, unde depauperari debuerant, locupletes, quos sibi con-
sanguineos annumerant licet extraneos, rapinis & depredacionibus
violentis ad satisfaciendum secum quantum exigunt compellentes.
Super hujusmodi vero gravamine vobis misericordie visceribus
condolentes, quam plurimos novimus impunitate delinquendi &
tam detestando questu ad tantum & tam grave facinus incitari.
Huic morbo providere curavimus medicinam, quia itaque justis
lex non est posita sed injustis, cupientes, quantum aspirante Deo
possumus, homicidia prohibere, in hujusmodi crimine legem hanc
decernimus promulgare. Si quis in homicidium inciderit, de
cognatis Etteboth non accipiat, antequam tertiam partem satis-
factionis, videlicet unum Sal de proprio emendaverit, postea

huius mulctæ ejusque contribuendæ fuit ratio. Jure Westrogothico, ingenuus qui ingenuum natione Westrogothum,

C c

congregatis cognatis paternis cum ipsis computet, quantum unusquisque cum suo satisfacere teneatur, dumque omnia fuerint congregata, non tradent inde aliquid homicide prius quam eodem die & momento quo debet satisfacere. Hiisque satisfactionem recipientibus, traditis de cognatis maternis idem fiat. Quod ideo sic ordinatur, ne homicida Satisfactionem a cognatis acceptam sibi retinere, vel minus provide dissipante, cognati cum ipso compellantur iterum emendare. Si cognatus aliquis cum cognato suo satisfacere noluerit, alii cognati ipsum ut emendet amoneant & inducant - - - nostro ipsis si defecerit auxilio suffragante. Si homicida contra hoc facere præsumens, & res cognati sui per Nemidam accipiens manifeste subterfugere potuerit cum acceptis, tres marcas regi satisfaciatur pro rapina & III. cui injuriam irrogavit. Si furtive accipere volens fuerit comprehensus, ductus ad Placitum, sicut pro furto Suspendio condemnatur, Si aufugere potuerit super hoc accusatus expurget se ut pro furto. In quacunque autem causam vel delictum homo inciderit nisi in homicidium cognati cum eo satisfacere non tenentur. Quum vero haud satis efficacem ad præcavendas nominatas fraudes hanc legem probasset experientia & deferbuisset jam quadantenus iste sanguinem sanguine piandi furor, Frater Canuti Rex WALDEMARUS II. nova lege de Homicidio lata, quam e vetustis membranis edidit K. ANCHER l. cit. pp. 610. 611. cavit, ut qui alterum occidisset, solus de propriis suis bonis omnem exsolveret cædis mulctam nisi quid propinqui sua sponte ad juvandum eum conferre vellent; ut si aufugisset, pereunte ob ejus absentiam tertia satisfactionis parte, agnati & cognati ad duas ejus trientes solvendas essent obstricti: utque ea propter, quantumvis reus solus omnem præstare teneretur mulctam, proximus tamen occisi heres eam

gothum, erant quippe priscarum gentium leges in advenas & peregrinos plerumque iniquiores, novem plectebatur marcis *Arvebot*, de suo proprio pendendis & heredi occisi cedentibus, & duodecim porro marcis, *Attebot*, quarum unam dimidiam homicida, alteram agnati & cognati æqualiter exsolverent, pari plane proportionem inter occisi agnatos & cognatos ad usque sextum consanguinitatis gradum, dividendam, & insuper octodecim marcis, *Fridbot*, inter Fiscum & territorium bipartiendis, ut sic integra multa summam XXXIX. marcarum exple-ret (a). Jus *Ostrogothicum*, quamvis confiscationem mo-bilium

totam non perciperet, quippe inter ipsum & agnatos ejus ac cognatos dividendam, ea ratione, ut heres tertia principali percepta, de reliquis duabus suam pro rata consequeretur portionem. Priorem autem harum legum insertam vide *Juri Scanico*, quale a HADORPHIO est editum *Lib. V. c. I.* Utriusque vero in sua paraphrasi meminit ANDR. SUNONIS *Lib. V. cap. 3. l. cit. pp. 2046. 2047.* ubi & historiam hujus instituti summam exponit. Longo tamen ab hinc tempore in patria, saltem in provinciis Gothici juris, viguisse quadantenus veteris moris observantiam, evincit *Statutum Skarense* a Rege MAGNO ERICI a. 1335. editum apud HADORPH in *Adpend. ad LL. Birc. p. 10.* quippe in cujus §. 7. edicitur, *Engin skal oc bår áptir Attar-Studba uthgöra firi drap*, i. e. neminem postea propinquorum homicidæ ad subsidium multæ solvendæ ei ferendum concurrere debere. Cfr. IHRE *Gloss Suiog.* voce *Stod*, *Attar-Stud pag. 789.* & *Jus Fotic. Lib. II. c. 28. Fordi at for ingen bröde der Mand giør, tager man Stud af Frender, uden for Manddrab allene.*

(a) I. 3. 4. *MandrBl. WGL. Viljá ther bóter taka, tha skal bóta Niu marker Arvabot, ok Tolf marker Áttarbot, Sáx*

bilium cum exilio tanquam ordinariam homicidii poenam frequentius commemoret, aliis tamen suis locis, XL. marcarum multa, auctori, filio & territorio æquis portionibus adplicanda, & a reo ipsomet pendenda, hoc scelus, saltim certis in casibus, vindicatum docet (a), addita præterea sextante hujus multæ, VI. videlicet marcarum & XVI. Ortugarum, Oranbot, ab agnatis homicidæ qua besset, a cognatis qua trientem conferenda, & inter occisi propinquos a paterno & materno latere pari proportionem distribuenda (b). Jure *Helsingico* cædes olim ad-

C c 2

pensis

marker skal Arvi bótá; Sex marker skal Áttin bótá. Þrær í fáderni ok Þrær a Möðbarni - - - Sva skulu allir bótá, ok skulu sva alli taka, a þvar halvi minna til sáttá mans. - - Sáx marker skal Arvi taka af Átterbot, ok Sáx mark skal áttin taká, þrær a Fáderni ok þrær a Möðbarni. IX. ibd. in pr. Niu marker a Konunger a Mandrapi, ok sva allir Mán. Cfr. porro XV. ÞhingmBl. ibd. um Átterbot.

(a) I. IX. 2. X. in pr. XIII. in pr. & §. 1. DrBl. ÓGL.

(b) VII. 1. DrBl. ÓGL. *Nu skal thón áttin Oranboth bótá sum a radber, þet ár half Sjunde mark ok fiura Örtugar; Þer skulu tva lyti Fádbrini frándar bótá af, ok tridjung Frándrini a Möðbarni - - Ok sva tagx Oranboth sum þan bótis til, Fádbrinis frándir tva luti, ok Möðbrinis frándar þridjung, & sic quidem, ut remotior quisque dimidiam acciperet ejus portionis, quam sibi proximus accepisset, ad sextum usque gradum inclusive computatum. Fallitur autem STIERNHÖÖK de Jure Sv. & Goth. Vet. Lib. II. 2. c. 4 p 358. dum hanc multam principali illa XL. marcarum multa comprehensam inque eam computatam fuisse opinatur. Separatim enim ab*

penfis XV. argenti marcis, quarum quidem VII. marcæ familiæ occisi, quatuor autem Fisco & totidem territorio cederent punita videtur; *agnatis* simul & *cognatis* homicidæ intra quartum gradum, ad septem illas marcas contribuendas vocatis (a). Cætera omnia nostratum Jura, qualia jam habentur, solum plectunt homicidam nec in iis, Sæculo quippe XIII inclinante & sequenti ineunte cum jam labasceret prisca illa consuetudo, digestis, ulla amplius collaticiæ istius mulctæ comparent vestigia. Jus *Gottlandicum provinciale* cædem ingenui hominis *Gottlandi* tri-

illa hanc præstandam fuisse complura docent loca, quæ in iis casibus, in quibus nulla securitatis redemptione opus fuit, integram nihilominus XL. marcarum mulctam homicidæ irrogant, ut in cæde extraneorum, e servitute a propinquis redemptorum X. *DrBl. ÖGL. in pr. & feminarum IX. 3. ibd.*

(a) XXXVIII. *ManbBl. Hells. Dräper man annan ok lagblika vidz drap kánnis, havi Malsägbande vald hvat ban vil bálder hámpnás áller vidb botum taka. Vil ban vid botum taka, Tba a ban hava Sju marker väghnär, álla sva myckkit the giállda, ok Konung váruld fura marker. Haldbani ok Radhbani bóte hvarthera fámptan marker. Fadber áller Modber taki ápter sun sin SIÁXTAN ÓRA, BRODHER ATTA ÓRA, &c. — Bóte ok hvar sum ban taker, til fiárda Mans. Et facile quidem patet, per librariorum incuriam in priori hujus constitutionis membro portionem mulctæ territorio solvendam, omissam esse, quam proinde ex analogia hujus Juris, quo alias fisco & territorio æquales semper mulctæ partes tribuuntur, in textu adjiciendum duximus. Sequeretur enim, hac emendatione non admissa, complices homicidii, ipso principali ejus actore gravius punitos, quod quidem oppido foret absurdum.*

tribus marcis auri, *extranei* vero decem marcis argenti, auctori cedentibus; violatam autem publicam pacem, in priori casu duodecim marcis, in posteriori quinque marcis argenti adpensi, inter actorem & communem regionis fiscum ex æquo dividendis æstimat (a). Jus *Wisbyense* XL. marcarum multam auctori soli adplicandam dicitat, adjectis sex marcis, urbi, & una marca, Magistratui urbico, solvendis (b). Legum *Uplandicarum* Codex quadraginta marcas auctori adjudicat, præter tredecim marcas cum triente Fisco, & totidem territorio, pendas (c). Leges *Dalicæ* contra, *Westmannicæ* & *Sudermannicæ*

C c 3

(a) XV. 1. 2. *Gottl. L. Gottlänsk Mans boot bôtes medh Tre mark Guldh om han är til dödh dräpen. Alla andra Mäns boot bôtes med Tijo marker Sölf. XVI. ibd. Gottlänsk Mans (Banda-vårildi) värde til fridzlöfen för Dräpare är tolf marker Sölf. Men en utlänsk mans löfen til fem marker Sölf. De octupla vero auri ad argentum hoc fere ævo proportionem vid, supra §. 10. p. 32. not. (b).*

(b) *Lib. 1. c. 9. Gottl. StL. En frij Mans böter äro XL. mark, Stadenom VI. mark, Fogdenom En mark, cfr. XXXVI. 2. ibd.*

(c) IX. 2. *ManbBl. Upl. Nu dräper Madber annän: kommer han til Tingx ob vidber drap kännis: Tha a Malsåghandin vald, bvät han vil bälder bämna älver vidh botum taka. Vil Arwingi vidber botum taka, Tha a han furatighi marker fori lot sin bava: Kununger Thrättan marker ok atta Örtugbar, sva ok Hundarit, sva a thåssi bot utbötas ok the bot a SPORRGJÄLD beta. Effecit itaque hæc multa LXVI. marcas & XVI. Ortugas. In mendo forte cubare hunc locum, & portiones fisci*

nicæ solam reo statuunt quadraginta marcarum mulctam inter actorem, Fiscum & territorium æqualiter dispartendam (a). Inter hæc vero de constituenda certa homicidiorum æstimatione molimina connivebant aliquamdiu leges in inyeterata illa barbarie, quæ liberum actori permisit arbitrium, utrum *compositionem* an *vindictam* præoptaret. Verum emollitis pedetentim moribus illud quoque jus optionis occisi heredibus est ademptum, cautumque, ut qui oblata legitime mulcta & fidejussoribus pro ea præstitis, ultrices homicidæ aut ejus familiæ inferre sustinuisset manus, ipse violati juramenti regii pœnam subi-

ac territorii statutis XL marcis non superaddendas, sed ex iis detrahendas fuisse, persuasum sibi habuisse videtur STIERNHÖÖK *l. cit. p. 346.* dum in Birgeriana Juris hujus revisione quadraginta marcarum mulctam retentam dicit. Verum quum ex descripta in hoc Jure duplicatæ & triplicatæ homicidii mulctæ divisione *XI. §. 6. & XIV. ManbBl.* ad oculum pateat, pinguiori semper præ filco & territorio conditione in percipienda cædis luitione usum actorem, quod ex hypothesi *Stiernhöökiana*, præter analogiam harum legum, in simplici homicidio locum non habuisset: nulla adest ratio, quæ a clavis & perspicuis textus verbis recedere nos cogat.

(a) *XVIII. XX. ManbBl. DalL. XIII. XIV. ManbBl. WestmL. XXIII. ManbBl. SudermL. Dräper man annn, kommer til Thing ok kánnis vidher giärninga sín, Havi tba Mals-ägbanden vald hvat han håller vil hámná álley vidb botum taka: Vil han böter taka tba agber han basva VIII. Ortugar och XIII. marker, sva ok Kununger ok Hundari, thásse bot heter Sporgiáld.*

fubiret (a); quā imo, ut si aufugisset prorsus homicida, cessante contra eum privata persecutiōe, executio multæ ex bonis ejus esset faciēda (b). Et licet olim, quoties facultates rei integræ multæ solvendæ non sufficerent, actor ad eam, quæ sibi debebatur portionem consequendam prioritatis jure frueretur; postea tamen sancitum, ut quod deficeret, singulis, actori nempe, fisco & territorio pro rata decederet (c). Atque hoc fere jure vivebatur, donec instituto regnante MAGNO ERICI filio a. 1347. generali Legum nostrarum revisione, manifestum homi-

(a) II. 1. EdsöBl. ÖGL. Nu ma man egh bāmnas āpte Bōter fāsta, uthan ban bryte Edsöre Kunungx: - - - An varda Bōter borgbada, tha skal Botrina Borgaran krāvia, og egh bāmnas. Hāmnis ban fidban Bōtrina āru borgbada tha baver ban brutit Edsōret. cfr. I. 2. ArdBl. WGL. IV. 2. KonBl. UplL. X. 3. ManbBl. ibd. II. KonBl. WestmL. XXV. cfr. X. 3. Manb. Bl. UplL. XXV. ManbBl. SudermL. I. KonBl. HellsL.

(b) X. 2. ManbBl. UplL. Hvo sum Man drāper ok rymir undan, ok Arvinge vil vidber botum taka, sökis tha Bo hans med domum ok skālum. - - XXV. ManbBl. SudermL. XVIII. ManbBl. WestmL.

(c) X. 1. ManbBl. UplL. Nu vil Madber vidber botum taka āpte sin drāpnān, draparin vil ok giārna giālda; Vindz ej få til fuldra siuratigbi marka, Bristi tha fori allum thōm ther bot fore taka, sva mykit fore hvarjum, sum botin ār til. Cfr. XVI. 3. 4. ibd. XXV. §. ManbBl. SudermL. Kan gods bans ej gitā fulla XL marker, Tha fāllis slikt af marker sum af marker, fori allum them sum ther agba bot uptaka, ok skiptin alle thy sum til ār. XVII. ManbBl. WestmL.

homicidium capitis supplicio luendum præciperetur, pecuniaria ista satisfactione ad homicidas *non-manifestos* intercedente actore, cum gratia Regis, ab exilio reduces, restricta (a).

§. XXXIII.

His vero prælibatis, quid circa homicidia, a *servis* in *ingenuos*, domino non jubente & extra societatem cum ingenuo, & ab his vicissim in servos patrata, juris obtinuerit, jam videndum. Rariorem antiquissimo ævo, quemadmodum in homicidas generatim, ita & in Servos similis delicti reos, exstitisse actorum misericordiam, eosque ideo ut plurimum noxæ datos, ex antea adlatis facile est ad intelligendum. Sed ex iisdem plane rationibus, quibus inducti Legumlatores compositionem potius interveniente pecuniaria satisfactione inter partes conciliandam, quam sanguinariam de reis vindictam sumendam consultius judicarent, progressu temporis factum est, ut domini quorum servi homicidium propria sua voluntate perpetrassent, ad mulctam pro' iis offerendam admitterentur. In principiis generalioribus, e quibus æstimanda esset servilium noxarum magnitudo, supra jam a nobis expositis (b), amicissimus quidem fuit universæ

(a) II. XII. XIII. *DråpmBl. med vilja LL.* cfr. I. in pr. & §. 2. *StadsL. ibd.*

(b) Vid. §. §. XXIX. XXX. p. 138. *seqq.*

versæ gentis Suiogothicæ consensus: diversa tamen quodammodo in diversis provinciis mulctæ ipsius existit ratio. Jus *Westrogothicum*, pro servo qui ingenuum occidisset integram *Arvabot* & *Attarbot*, id est XXI. marcas solvendas jubet; intercidentibus igitur XVIII. marcis, fisco alias & territorio, qua dimidiam utrique, pendendis (a). *Ostrogothicum*, illam solam quæ actori cederet mulctæ ordinariæ trientem XIII marcas & VIII. Ortugas, domino servi homicidæ irrogat, pereuntibus sic fisci & territorii portionibus una cum mulcta *Oranboth*, quæ in aliis casibus læsæ familiæ debebatur (b). Verna tamen durius plectebatur confiscatione nimirum sui *peculii*, trifariam inter actorem, fiscum & territorium dividendi, & addita insuper octo marcarum mulcta, a domino heredi occisi solvenda (c). Et perinde erat qualiscunque commissa esset cædes simplexne an qualificata (d). Nec quidquam

D d

de

(a) XIV MandrBl. WGL. in pr. *Thrál dráper man Áttadban, ban ma eigh beta thes bani; Bonde skal bóta Arvebot ok Ettarbot, eigh fridb flyia, num ban vili eigh bóta.* cfr. I. 3. ibd.

(b) XIII. 2. DrBl. ÓGL. Nu dráper *Thrál frálssan man, Ther taker thes mans orve thridiung af fiuvatighi markum, Ther liggir nidbri karls sak ok Kunungx &c.* cfr. supra § 30. p. 153. not (a) & pag. 154 not. (a).

(c) XVI DrBl. ÓGL. in pr. Nu dráper *fostre frálssan man. Havi firi buggit Bo finá: Thet skiptis mállum karl ok Kunungx ok ráttis arva. Ok baver ban firi buggit atta markum thes sum van a til bans, thóm taki ráttir Arvi.*

(d) XVI. EdsóBl. ÓGL. in pr. Nu án ban kan bryta *Edsórit, tha skal then sum Thrálin a, bóta atta örtugar ok thráttan marker, &c.* cfr. XV. 2. ibd.

de multa remissum, licet vel in eadem pugna vicissim cecidisset servus (a). Leges *Westmannicæ* servum manifesti homicidii reum noxæ dedendum & septem præterea marcis dominum ipsius plectendum: Ubi vero arrepta fuga sui deditioem prævenisset servus, tredecim marcis noxam luendam jubent, adjectis, si hanc multam solvere nollet dominus, in pœnam contumaciæ, tribus marcis (b): Sin non-manifestæ cædis reus argueretur servus, nec purgare eum valeret dominus, quadrante ordinariæ multæ id est decem marcis contentum esse actorem oportebat (c). Ex Jure *Scanico*, pro homicidio, ad arbitrium & electionem domini aut noxæ dandus erat servus cum sex marcis numorum, aut noxæ deditio additis tribus marcis redimenda (d). Ex Jure autem *Gottlandico* pro-

vix-

(a) XVII. 1. DrBl. ÖGL. Nu Kunno ther bittas viðber Fräls madher ok annóðbuger, dráper hvartþera annan, Tha ár then frálse gilder ok Tbrál ugilder, thy at þan var egþ folkfräls.

(b) LIX. ManbBl. WestmL. Dráper Tbrál frálstan Man, give uth Tbrálin ok a markir sin. Have Arvinge bans vald at góra aff þanum hvat þan vil. Kommer Tbrál sik undan ok löper undan bort, bóte atter then Frálsta med markum tbráttan. Far äj thessa marker, tha skal til Thingx fara ok sökia uth Tbráttan marker ok med tþri marker til tbráskiptis.

(c) LVIII ManbBl. WestmL. Vitis Tbrále um drap Fräls mans, ár äi Sander at, väri Bonden þan med Tolf manna Edbe. Gitter äi edb gangit, bóte fiardhong af fräls mans bot.

(d) VI. 3. SKL. Drápár Tbrál frálstan man, vare bins vald ár Tbrál a, hvat þan vil haldár lata ut sin tbrál bins drapná frándom i hündár ok til siáx marc, állár bavi sin tbrál oc bóte ni marc. cfr. AND. SUNONIS Paraphr. V. 8. l. cit. p. 2051.

vinciali, domino incubuit vinctum actori in domo sua tradere servum cum novem marcis argenti si *indigenam*, cum duabus vero si *extraneum* occidisset. Actor vero per quadraginta dies illæsum custodire eum debebat, quo interea deliberare secum posset an trucidare eum, an pecuniam pro eo accipere fatius esset. Si tum pecuniam mallet actor, & dominus, præmisso sex Sacramentalium juramento se cædis participem haud esse, eam offeret, *Gottlandum* occisum duodecim marcis, *extraneum* autem quinque marcis argenti solutis luere sibi licebat, alias ad plenam condemnandus multam (a). Recentiori ævo, sublato jam omni, præsertim in capitalibus inter mancipia ac ingenuos juris discrimine, servum homicidam aut neci datum aut ordinaria multa redemptum per se liquet (b). Quod sicut paullo ante & in *Norvegia* & in *Dania* legibus moribusque receptum fuisse certum est (c); ita & in

D d 2

pa-

(a) Cap. XVI. §. §. 3. 4. 5. 6. 7. *GottlL. Dråper någon mans Thråål Gottländskan man, tå tage Herren och lede bonom bundnan såsom rätt Baneman i gård för fyratijo nätter och nijo marker Sölf med bonom. Men tå Banemannen icke är tilstådes, tå böte Tolf marker sölf och icke mebra. Tå en Thråål dråper uthlånskan man, tå böte Herren för bonom Två marker sölf och lede Banemannen bundnan i gård för fyritigi nätter. Men tå Banemannen icke är tilstådes, tå böte han fem marker Sölf, och gifve bonom sex manna Edb, at han hvarken var til then skadan råddande eller vållande. Förmår icke Herren then Edb gånga, tå böte fulla böter för Gottländsk och Utländsk man.*

(b) VI. 9. XLIV. 4. *ManbBl. UplL.*

(c) *K. Hagen Adelsf. GuleTh. Lov. c. 13. ManbBl. Nu bliver nogen Mands Trål drap tillagt, da skal bans Herre vārge*

patria, qua *Ministeriales* ab eousque obtinuiffe tempore, quo ingenuis æquiparari eos contigit, dubitari nequit. Cæterum servos, qui forte violentas patri suo familias vel conjugii ejus ac liberis intuliffent manus, proximo olim heredi, ex suo arbitrio exeruciandos & necandos permiffos, ex illimitata potestatis dominicæ amplitudine plus fatis intelligitur. Quæ vero Leges servos enormis hujus sceleris reos rotæ, ancillas lapidationis supplicio, puniendos statuunt (a), ad idem illud Sæculum, quo in pœnalibus pari cum civibus jure cenferi, quo item omnis privato ausu vel in propria mancîpia instituta pœnæ executio in defuetudinem abire cœperant, referendæ videntur. Sed de servis ingenuos occidentibus plura jam dicere superfedebimus. Cædem autem ab *ingenuo* in alienum mancîpium five *dolo*, five *culpa* five *casu* admissam quod adtinet, generaliter valuit regula: *Ingenuum ex illa cæde ad pretium tantummodo occisi mancîpii præstandum, nec ultra*

477-

han med lige Jaadan Eed som han skulde vârges sig selv med. - Vil han ikke vinde Eed for han sig sig af med Trålen eller bøde siden 40 mark naar Dommen kommer hans paa bånderne c. 65 ibd. Alle Månd, saa vel Trål som Frelsmænd eje lige bøije Saarbøder. PAUS pp. 151. 177. Siellands L. Lib. III. 12. An vil bonden os full bôtd fore hanum Sva sum han varâ en frels man, tba havâ han sin egen thrål. K. ANCHER I. cit. p. 589.

(a) XV. 3. ManbBl. UplL. XXXVI. ManbBl. SudermL. Kan Bonda aller Brytiâ, Legodränger aller Legbokuna, Thrål aller Ambat, Husfru tberâ aller Barn drâpa aller forradbâ, tber dômis Man til Stågl, ok kuna unâi sten, ok penninga tbera, um nokre âru, til thrâskiptis. XXIX ManbBl. WestmL.

unquam, teneri (a). Et quoniam eadem erat legis ratio, si servus alterius domini servum occidisset, eadem quoque in illo casu legis fuit dispositio (b). Quandoquidem vero ex iis quæ supra de servorum æstimatione, variisque ejus gradibus, quemadmodum & de peculiari multa *Thukka bot*, ob læsam in occisis *Ministerialibus*, domini eorum dignitatem, ad facietatem fortassis a nobis disputata sunt, facillimum cuilibet est statuere, quæ in quovis casu obtinerit pro varia locorum & temporum ratione, istiusmodi cædis compensatio (c), neque opus fuerit ut quod ætatum jam est denuo agamus. Non tamen prætereundum, servum in sollemni convivio cæsum, pari jam olim cum in-

D d 3

ge-

(a) Universalitatem hujus regulæ evicimus supra §. XXIX p. 143. locis autem ibi adlatis addi poterint *VI. 1. & V. 31. SKL.* cfr. A. SUNONIS ad b. 1. paraphr. V. 9. l. cit. p. 205 & *GuleTb. L. c. 32. ManbBl. apud PAUS 160. FrosteTb. Lov. ibd. p. 54. p. 53.*

(b) XXI. *DrBl. ÖGL. Nu dråper Annödugher annödughan: Then sum Draparom atte, Han böte Threa marker slika sum han skal lösas med, thet äru slixa marker penninga &c. XV. 2. 8. GottlL. Thråls bot är half femte mark penningar: Tå en Träl dråper Träl, tå må icke man nödgas thet til at gifva Banemannen i bot, så framt han förmår half femte mark penningar för honom bjuda.* cfr. *FrosteTb. L. c. 21. PAUS l. c. p. 177. & ad GuleTb. L. pagg. 242. 243. ibd. ubi par in eum qui servum in exteram regionem vendidisset multa decernitur.*

(c) Vid. supra §. X. pag. 32. seqq.

genuis (a): post introductas autem leges pacificatorias, in domo patris sui familias occisum, graviore quam alias multa piatum (b): item ancillam, quæ partum recens a se editum interemisset, ex jure *Gottlandico* sex oris, a domino ejus nomine in usum Ecclesiæ pendendis, multatam; cum contra infanticidium ab ingenua matre perpetratum regulariter tribus vindicari soleret marciis (c). Qua ingenuos parentes nostratium moribus ut plurimum suffragabantur *Norvegorum* leges; servam autem infanticidam aut a domino virgis caedendam, aut ni caderetur, actori publico tradendam præceperant, eamque, aliorum hominum consortio interea exclusam, extra regionem, quod alias non licebat, vendi permiserant (d). Dominum quoque, qui sua incuria servilem perire sivillet prolem, tribus

(a) VII 1. *MandrBl. WGL.* cujus legis rationes reddidimus supra §. XXI. p. 100.

(b) LIX. *ManbBl. WestmL. Dråper Fråls man Thrål, bot bans half fjårde marker, bår then nykla Bondans ok radber al- lum lasum, vardber i garde dråpin bema, ligge han i markum su.*

(c) *Cap. II. §. §. 3. 9. 10. GottlL.* unde simul patet domino jus fuisse mercenariam ancillam quæ infantem a se natam sustulisset sexennali servitio mancipandi.

(d) *K. Hagen Adelft. GuleTh. L. c. 21. KristnBl. PAUS p. 32. 33. cfr. notam huic loco subjectam, item MAGNUS Lagab. HeidfixiaLag, Christen R. c. 7.* qua ancilla, quæ partum a se editum in utero mortuum prætenderet, nec duarum feminarum juramento id evincere valeret, proscribenda edicitur *thæfellur benne til utlegdar.*

bus marcis plectebant (a). Interim ex quo obsolevit barbara recens natos exponendi consuetudo, rarissima in patria hoc ævo existisse putaverim nefandi sceleris, quippe cujus causas procul habebant, exempla. Quæ enim, præter unicam jam allatam, in veteri nostro jure, contra propriam sobolem interimendam, occurrunt leges, ad aliam prorsus hujus criminis pertinent speciem, ad ea nempe *parricidia*, quæ insana præsertim lucrandæ hereditatis, eaque re vel festinationes sibi nuptias conciliandi, vel novo conjugii gratificandi cupido, indignis parentibus secunda vota vel ingressis vel ingredi meditantibus, patrandæ persuasit (b).

§. XXXIV.

Sed missis jam homicidiis, ad vim, quam vulnere, livore, verberibus, aut servi ingenuis, aut hi servis inferrent contemplandam progredimur. Qua in materia generatim observasse juvabit, in vindicandis hujus generis injuriis fundamenti quidem loco positam olim regulam, *ut nec ingenuus ex injuria a se servo illata, nec vicissim dominus ex illa quam servus suus ingenuo fecisset, ultra veram unquam tenerentur servi æstimationem*: attamen in specialioribus inde positionibus deducendis communi de indignitate servilis conditionis opinioni nimis tributum, adeoque læsionum utrinque illatarum magnitudinem iniqua admodum

(a) Vid. *En gammel Norsk Kirke Lov*, c. 6. PAUS p. 213.

(b) XIII. 4, *ManbBl*, *UplL*, XXIII. *Ed&Bl*, *ÖGL*.

dum lance fuisse libratam. Quod igitur injuriam attinet a *mancipio* ingenuo homini factam, magna omnino in illa coercenda antiquarum legum fuit severitas. Etenim sicut omnes verecundiæ fines transiisse illis videbatur servus, qui abjectissimæ suæ sortis oblitus, ab *ingenuo*, vi contra eum intentata, debonestando, temperare sibi haud didicisset: sic quoties aggressorem fuisse adpareret servum, vix ullum admittendum volebant discrimen, an ad vulnera usque & membrorum mutilationem processisset, an in nudis verberibus, quorum nulla remanerent vestigia, substitisset incredibilis ejus audacia. Nec, quod a manifesta iniquitate liberari vix potest, subtiliter disquirebant, dolone, culpa an casu deliquisset servus. Potius, qualisqualis & quocunque modo accidisset injuria, ultimo eam luen-
dam judicabant supplicio, tanta videlicet multa, quæ integram æquaret servi æstimationem, a domino, nisi noxam actori tradere mallet, expendendam (a). Quid?
quod

(a) XIII. 4. *ManbBl. Up!L. XXIII. EdzdB. ÖGL. XVI. 1. Wadham ÖGL. Nu sargbar Thvål Frålsan man, skiuvur állá skiutár, slar blodviti, álla Skenu, álla rivár frålsan man, Han haver firi buggit Sár ok sinu gildi. Ár thet Fostre, tha bôte then fostran a, them sum sargbader var, atta marker. Sva ok án thát með vadhá giort varder. i. e. Si servus ingenuum ferro vulneraverit, pulsaverit aut tuderit, cruentam illi plagam impeerit, aut cutem ei ruperit, aut vestes ejus laceraverit, capite vel pretio suo damnator. Si verna fuerit, dominus ejus octo marcas laeso solvito. Atque hoc quidem si vel culpe id fiat. Erat autem ex XVI. DrBl. ÖGL. in pr pretium verna octo marcarum. V. SaramBl. med vilja WGL. Vátir Thvål mans sár áttbornum manni, tha skal han sökja til ugils. Vil han bálder bôte taka án várk a vinna bôte banum firi mar-*

quod pro certo adfirmari nequeat, an necessariam sui contra ingenuos defensionem, hanc jurium omnium ducem ac principem, ab ipsa natura haustam & expressam, servis indusserint. Saltim Jus Selandicum utut ingenuo, qui alienum servum in conspectu sui domini verberibus male tractaret, duodecim orarum mulctam comminetur, servum nihilominus si violento aggressori se opposuisset, tribus marcis redimendum jubet, imposita huic duarum tantummodo in hoc casu orarum mulcta (a). Verum utcum-

E e

que

ker tbre. VI. 3. 4. SkåneL. Hamblår Tbrål Frålsan man ållår fårår, aldrigh ma han mer före göra än tbre marc at manni udråpnum. Bårjar Tbrål frålsan man bôte oc bondan tbre marc ållår dyli medb tyltår Ed. - - An Konung vil thåt at Loghuz varå, at tbrål aldrigh ma fore görå mer än tbre marc at manna uddåum. etc. A. SYNONIS paraphr. V. 8. l. cit. p. 2051. SiellandsL. III. 12. An slar tbrål fråls man åller fårår tha bötå Bondån tbre mark förå, hvat sum hålder år. Sårer han ok flere saar - - tha bötår han åkky merå. An bogger han manz fot af åntå band, åller nokåt annet sva stort lytå - - Tha gar thåt oppå Tbrållen sjålf, - - - för thy at hart varå fråls man at han varå bårth åller saar, ok han vifstthå thån thår thåt hafstthå görth ok skuldå hvarken fa bötår ållår logh. K. Hagen Adelsf. GuleTb. L. c. 53. ManbBl. PAUS p. 173. Slar Trål Fræls mand, da skal hans Herre forføne det med den som blev slagen, eller og giøre Trålen fredløs.

(a) SiellandsL. III. 12. An bårjar man Tbrål förå Bondån åghån, tha bötå han Bondån Tolf örå um Tbrållen taker åij igen. An slar Tbrållen igen åller taker i haar åller veket thåskyns, tha bötår thån frålsa åij mer förå tbrållen än tva örå ok Bonden förå tbrållen tbre mark. K. ANCHER l. cit. p. 540. E-

que late propagata & communī plerarumque in septentrione gentium consensu adprobata essent hæc principia, sensim tamen iis, prout incretueret morum cultura, derogatum est. Jus *Gottlandicum*, qua servum vi infesta ab ingenuo impetitur & ad vim vi repellendam coactum, humanius jam decernendum censuit. Verberum namque contra verbera, vulnere contra vulnera compensationem admittit, sic tamen ut utrorumque duplū a parte servī numerum requirat, irrogata huic, pro singulis ictibus datis qui duplū a se acceptorum excederent, dimidiæ marcæ mulcta, quo ad hæc duarum marcarum summam, ex causā verberum nunquam egrediendam, expleret (a). Recentius his omnibus Jus *Westmannicum*, longius a vetustis illis majorum placitis deflexit. Etenim ut generaliter, excepto solum homicidio, cætera omnia mancipiorum delicta, quadrante mulctæ similibus ingenuorum delictis impositæ componenda statuit: ita & in vulnerationibus ac verberibus vindicandis eandem proportionem servandam voluit (b). Qua quidem lege, a Rege MAGNO
La-

nat autem ut ex eodem loco & verbis mox sequentibus adparet ordinariū servi hoc ævo in Selandia pretium duarum marcarum argenti adpensū, tribus marcis pecuniæ numeratæ solvendum.

(a) C. XIX. §. 63. segg. *Gottl. Slås Tbrål mans medbfrälsm man, tå bafi han altidb tu bugg för ett, och tå är then emellan jämt - - - men om then frie man får flera slag än ett emot två tå är böten för bonom half mark hvart in til fyra bugg.*

(b) LXXXVIII. *ManbBl. Westm. I. in fin. Allar Tbrälsins*

Ladulās aut *BIRGERO* ejus filio huic codici procul dubio inserta, exæquandis tandem fervorum ac ingenuorum in foro criminali juribus velut prælusum existimaverim. Sed quo durius olim cum servis reis agebatur, eo magis ingenuis qui vim his intulissent parcitum est. In definienda namque satisfactione, quam inde domino deberent, damni dati quantitatem accuratius mensurari solitam adparet. Jus *Westrogothicum* inter *verbēra* & *vulnera*, atque hæc quidem vel *dolo* vel *culpa servo* illata sollicitè distingvit, *istaque* sex oris, *illa*, quotcunque fuerint una marca, hæc denique pro longitudine temporis quo ex iis decubuit servus, una aut duabus ortugis aut una ora pianda: Solum præterea tribus aut ad summum quatuor oris, si tanti illud fuisse jurare valuisset dominus, refundendum, & amputati vel debilitati membri mulctam, pro qualitate mancipii, ad æstimationem bonorum virorum, nunquam tamen ultra ipsius pretium, pendendam dicitur (a). Jus

E e 2

Ostro-

gärningar ganga äcke utban i fiärdhong aff fräls mans bot. LX. ibd. Sargar Thvål frälšan. man böte fiärdhong aff frälsmans bot.

(a) II. 1. *BardBl. WGL. Ok sáx órar áru Thváls (bóter) án bardhár ár. VI. 2. SaramBl. með vilja ibd. Thvål far far, bóte máðber firi mark, ákki agbu firi man sak a án sakfóka. III. SaramBl. med Wadha ibd. Thvål far vadha far, ma eigh firi Bonda byárgas; ligger attá Dagha skal bóte órtogh. Ligger han sextan Dagha, bóta tvar Órtogher. Ligger han fiura dagha ok tjughu, tha bóta órá; thy at han lánger liggi far ikki merá firi thet. Lákis gáf skal firi latá thet áru thvír órá: ikki mera num han thórá svárja með Thvlyptar Eðbe, at han gaf half mark. Mátá skal Thváls Lástir. Svá myklu sum han ár wárr;*

Ostrogothicum pariter inter *verbera vulneraque* distingvit, illaque sive dolo sive culpa data fuerint duabus, hæc vero sex oris æstimat: fostrum tamen & operarum damnum refarciendum: & si mancus a vulnere aut mutilus redderetur servus, alium incolumem ejus loco præstandum jubet (a). Quocirca id habet peculiare, recentius fortassis additum, ut si ingenuus servum vi comprehensum, data opera pede aut manu mutilasset, ex truculentissimo suo facto non tantum integro servi pretio, sed aliis insuper tribus marcis, ut etiam heic quaecunque vindicatæ extinctionis Patri familias debitæ documentum exstaret, condemnandum eum velit (b). Jus Scanicum *verbera & vul-*

sua myklu skal minna bótá i. e. quo ante acceptum vulnus ad operas fuerit ineptior tanto minoris damnum suum a vulnere acceptum æstimatur.

(a) XXIII. 1. *Wadham ÖGL.* Nu far Tbräl älla Fostre skenu, älla varder bardár, bóte tva öra then som barde ok fülle ater dagxvárkin ok lati lákia þan. Warder þan lytter af, Tha havi þan then lytta, ok fa Bondanom olyttan firi, þvat tber ár bálde med vilja giort, älla medb vadba XVI. ibd in pr. Nu bugger man älla kunä, äller Ugharmagbi, Tbräl annars fulluns farum, þvat tber ár bálde medb vadba äller vilja, tha bóte firi sáu öra, ok lege þanum lákir ok balde uppe dagxvárikum ok föðbe trálin medþan þan far liggár. Warder þan lyttár af, Tha havi þan then lytta ok fa Bondanom olyttan firi. I saramalum äro tber vadbir jámgildi, Tbräl ok fostre. cfr. supra §. XXIX. p. 143. not. (c).

(b) XVI. 2. ibd. Nu þamblar man Tbräl annars mans, luggár af þand älla fot medb vilja, Giálde ater fullum giáldum

vulnera simpliciter talia, nullo eorum facto discrimine, duabus tantum oris, amputationem unius pedis aut manus, dimidia, ambarum autem, integra servi æstimatione luenda: Si vero ex vulnere grandis secuta esset deformitas, eam ex æstimatione bonorum virorum, si tres marceas non excesserit, haud fecus ac sumtus in sanationem ejus factos, & operarum damnum, quoties nulla obtineret deformitatis mulcta, pensanda statuit (a). Consentit huic qua verbera & vulnera Jus *Selandicum*, nisi quod impensas in curationem vulneris factas, & operarum quibus interea carere cogebatur dominus pretium, cum ipsa dua-

E e 3

rum

aller amman fri, ok med Threa marker. Thet är Bondans thukke. Ägbe i hvarte karl älla kununger. cfr. VI. EdzöBl. ibd.

(a) VI. 1. 2. SkänL. *Wardär Thräls band afhoggin böti bin är afbiog half andrä mark, oc tyltär ed at ban gjordä ä mera skada at thy afhogge, ällär late til sva sum för är mäkt. wardä bathä bändär afhoggna, böta thän är thet gjordä thre marc. - Wardär Thräl bardär ällär ban far far, gjäldä bin är gjordä daghsvärkis spial oc givi läkisgift, oc böta Bondanum två örä fore thokkä. Hvät sum fräls man gjör vidbär Bondans hjonä annöduct, sva at bardaghä är ällär far, oc ey lytä, givi läkisgift oc gjäldä daghsvärkis spial oc två örä Bondanum fore thokkä. Wardär lyti; böta thäm ästir godrä mannä alyn, oc ey mughu lyti bögbre vardä än til thriggia marca, hvilkin the vardä* Cfr. A. JUNONIS *paraph. VI. 1. l. cit. pag. 2058. ubi de effossis servo oculis ex his principiis judicatum, & ex quorundam sententia vulnera in præsentia domini servo impacta majori, videlicet trium marcarum, mulcta composita fuisse docet.*

rum orarum multa in unum computata, summam XII orarum egredi non permittat. Qua membrorum autem amputationem eatenus hinc recedit, ut mancipium una pede vel manu mutilum aut alias graviter deformatum, quippe ad ad servitia obeunda inhabile & occiso æquiparandum, plena sui æstimatione luendum edicat (a): Jure *Gottlandico*, utut pretium servi quatuor esset marcarum pecuniæ numeratæ cum dimidia, ingenuus tamen ex vulneribus ei datis, ultra tres marcas, antiquiorem forsitan ante factatum numum mancipiorum æstimationem, non tenebatur (b). Jus quoque *Westmannicum*, quamquam factas a servo iniurias, ut nuper audivimus, quadrante multæ ordinariæ

cōtr-

(a) *Sjellands L. III. 12. An slar man annóthugh tha bótur han tva brá förä: sáver han hanum tha ár ok thát sama. An slar han hanum sva at han ligger i sänggá áfter állár hárfjár, tha gjáldár han Bondan áftár dagbsvárkka spjal, ok givá lákysgift förá hanum: tho ma thát aij bóghrá vorthá máth alt simán en gbul márky, thét ár Tolf brá bot. - - An hoggár han ántá band af álár fot, állár annát lytát, tha gjáldá hanum ther átúr: - - gby at hvot skuldá hanum thrál, thár han mástá ángtá gagn af taká, De servo præsentis suo domino læso jam diximus not.*
(a) p. 205.

(b) *NIX. 67. Gottl. L. Tha en (Threl) i fara far cumbr, da bytir jandhyrt sam frelsam til thriggia marca ok ey frammar, i. e. si servus periculose vulneretur, aequalis pro eo ac pro ingenuo multa penditur ad tres marcas, at non ultra. Cæterum verbera mancipio illata una ora, cruentæ plagæ duabus oris, tribus autem si feriato die aut in pace Ecclesiastica id accidisset luebantur vid. §. §. 64. 66. l. cit. & VIII. 5. ibd.*

coërceat, ferveo tamen ab ingenuo illatas admodum villipendit, iisque, lostro, mutilationis & operarum quibus dominus forte fraudabatur pretio conjunctioni sumtis, sex oris abunde satisfactum judicat (a). Cæterum ex quo Regum & Optimatum *Ministeriales* ad ingenuorum hominum dignationem evehi placuit (b), *Ostrogothico* invaluit

(a) *LX. ManbBl. WestmL. Varder Thral bardber aller far gjdr, have bot sine alla saman i säx örur, sarmal, läkisbot ok lästesbot. Thral ok Ambat vare badben vidb en lagb.*

(b) In supplementum eorum, quæ antea §. X. p. 36. seqq. §. XXIII. pp. 109. seqq. & §. XXVII. p. 133. de hoc argumento a nobis disputata sunt, addere licebit nonnulla e Jure *Norvegico*, quæ postea nobis occurrerunt & illustrando eidem inserviunt. Pertinent huc in primis *K. Hagen Adelf. GuleTb. L. c. 50. om Mänds Rät*, i. e. de multa injuriarum. *Skutil Svend skall tage Odelsmans Rät, Biskops Son og Jarls Son og Stallares Son og Skutil Svends Son og Präste Son og Fogde Son skulle tage sig Rät som de ere of berkomst til, om de ikke faae saadant navn som deres fader.* PAUS l. cit. pp. 170. 171. Item *K. Hagen Flagensens FrosleTb. L. Part. 3. c. 58. Om Kongens Skutil Svende: End skulle Kongens skutil svenne tage udv alde tilfælde saadan Rät som Odelsmand (Hauldr) hvad enten der tages lidet eller meget. I lige maade skulle og andre Kongens Svenne tage Odelsmands rät om de have Olduk* (insigne quoddam aulicorum ministrorum, hodie quale fuerit ignotum paa ballsen. *Saa skal og den tage Odelsmans Ret som styrer Kongens Kiöbskib imellem Landene, og Kongens Guldmed skulle og tage Odelsmands Ret, men Kongens Stallare skulde tage Lebensmands Ret i alle tilfælde, hvad enten der tages lidet eller meget.* PAUS p. 55. Colligitur namque ex his (1) Extitisse Episcopos, Jarlos & Ministeriales aulicos servili sanguine prognatos & in servis, ante adeptam illam quæ officiis eo-

jure, ut qui illis plenum impegisset vulnus, præter constitutam vulnerationis mulctam, aliam ob violatam ea re reverentiam domino cui serviebant debitam exsolverent, Regi nimirum XL. marcas, Episcopo & Duci IX. reliquis vero Magnatibus VI. marcas (a): cum contra Jura
Sveci-

rum inhæsit dignitatem, connumeratos. (2) Quam hi sibi suis virtutibus pepererant ingenuitatis aut si majoris nobilitatis prærogativam, natalium jure ad filios eorum & liberos haud fuisse transmissam, verum hos potius quoad ipsi viam ad honores sibi patefecissent, servilis suæ originis macula quadam notatos mansisse. (3) Aulae Regiæ Ministros olim servorum jure censitos & allegatis jam legibus *ingenuitatis* demum jura illis aut collata aut confirmata fuisse.

(a) XII. Wadham. ÖGL. Nu varder Kunungx Madber buggin fullum sarum, Ther a Kununger Tbukkä taka, siuratigbi marker. - Nu varder Biskups Madber buggin fullum sarum, Tha a Biskuper niu marker firi tbukka taka, Nu varder buggin Härtugba man fullum sarum, Tha är Härtlugans tbukke niu marker, Nu varder buggin thes Härra man, sum baver Stallara ok Stekåra ok siuratigbi sässa a sjelfsins kust, Tha är bans tbukkä sjäx marker; Nu än Kunungs Madoer, aller Härtugba, älla Biskups, älla thes Härra man sum tbukka a taka, fa minne okompio än fullare: tha fylghia ther egi tbukka böter. Quodnam autem sit plenum vulnus, full sar, docet I. Saram Bl. med vilja WGL Thorf vid Spik ok Spiär, Lin ok Läkisgäf, tha är tbet fullari, i. e. Si opus sit instrumento chirurgico ad investigandam vulneris qualitatem aut profunditatem, ligamentis linteis & chirurgi mercede, tunc plenum est vulnus. Cfr. VI. Wadham ÖGL in pr. Nu skär udder ok ägg, Thorf vider Lin ok Läker, Spik ok Spiär &c. quæ verba eodem redeunt. Ex his autem, quod obiter meminisse haud abs re erit, lucem

Sveica nullum huic muleæ, nisi in caussa homicidii facerent locum. Sed de hac re, pariter ac abolito tandem omni inter serviles noxas & ingenuorum delicta discrimine, supra pluribus exposuimus (a).

§. XXXV.

Post securitatem vitæ & membris civium præstitam proxima semper in civitate bene constituta fuit cura de bonis etiam eorum ac facultatibus contra violentas improborum deprædationes non minus quam clandestinas contrectationes in tuto collocandis. Qua propter ad illa jam *servorum* delicta, quæ ad violanda rerum dominia quoquo modo tendere poterant, veniendum. In his maxime detestabilia nostratibus similiter ac cæteris cognatis gentibus visa sunt *furta*, utpote quæ, cum ex adfectus cuiusdam in reo vehementia, quemadmodum complura alia crimina nihil haberent excusationis, perditissimum ejus malitiam arguere recte credebantur, & prætea per ipsam suam naturam talia essent, quæ difficillime, in hujus præfertim ævi simplicitate, præcaveri possent: quamobrem & illa gravissimis persequabantur pœnis. Non quidem nostri patitur propositi ratio, ut universam hac occasione veteris juris de furtis doctrinam explicemus (b). Summa-

F f

tim

accipit formula *Gibr öfvermaga full sår* in codice hodierno XXXVII. 1. *MissgBl.*

(a) Vid supra §. X. p. 41. not (c) & §. XXXI. p. 158. *seqq.*

(b) Legi ea de re poterit STIERNHÖÖK l. cit. Lib. II. §. II. c. 5. pp. 364. *seqq.*

tim tamen meminisse oportet, *furtum manifestum* ab ingenuo commissum, ejus pretium ad dimidiam adscenderet marcam, communi fere gentium septemtrionalium consensu capitale habitum, & in patria quidem in masculis suspendio, in feminis vero, ob sexus muliebris pudorem vividefossione aut lapidatione ut plurimum vindicatum (a): Sin infra dimidiam subsisteret marcam, dimidiam autem oram excederet rerum furtivarum æstimatio, aurium amputatione & fustigatione (b): & si adhuc minori venirent pretio, sola fustigatione coerceri illud plerumque sueville (c): nonnunquam etiam pro re nata alias ignominiosas & ludibrii plenas, furibus vexandis poenas adhibitas (d):

con-

(a) II. 1. *TbiuvBl. WGL. XXXII. 1. ÖGL. VII. 15. SkåneL. XXXVIII. ManbBl. UplL. III. TbiufBl. SudermL. LXXIV. ManbBl. WestmL. XXVIII. 1. ManbBl. Hells. SiellandsL. III. 13. apud K. ANCHER l. cit. p. 596. Cfr. Cod. ant. Juris Hamburg. c. XII. § 7. apud WESTPHAL. l. c. p. 3017. Jus antiqu. civit. Ropensis. §. §. 38. 40. ibd. pp. 2002. 203. & p. 2012. §. 30. Judske Lov. II. c. 88. In his scilicet omnibus legibus, plures enim cumulare non vacat, dimidiæ marcæ furtum capitale tepsetur. Jus tamen Gottland. provinciale c. 38. §. 4. integram marcam, Gottlandicum vero Municipale Lib. I. c. 57. §. 3. duas marcas argenti amotas ad suspendii poenam requirit, cfr. FönsBl. l. c. TyveB.*

(b) XXXVII. *ManbBl. UplL. II. TbBl. SudermL. LXXIV. ManbBl. WestmL.* cfr. XXXVIII. 2. *GottlL. & I. 57. 2. GottL. Stb.*

(c) XXXVI. *ManbBl. UplL. 1. TbBl. SudermL. LXXIV. ManbBl. WestmL. in pr.*

(d) Nobilis in hanc rem in primis est locus III. *TbiuvBl.*

consultores quoque eorum & receptatores pari cum ipsis
F f 2 sup-

WGL. Sidban skal han døma til bogs ok til bångá, til draps ok til dólhá, til TORGES OK TIL TÍARU, ugildan firi arvá ok af-
fir málánda: cujus, cum qua voces til Torfs ok til Tíá-
su male haftenus ab interpretibus redditum suspicer, verum
ac genuinum sensum investigasse haud abs re erit. *Defossionem*
& *vivicomburium* furi irrogandum his vocibus indigitari existi-
mavit STIERNHÖÖK l. cit. p. 366. Nec longe ab illius sententia
recessit LOCCENIUS, dum sequentem dedit laudati loci versio-
nem, *Postea damnabitur ad amputationem membrorum & suspen-*
dium, ad necandum & mortem, ad vivum humo defodiendum vel
axungia comburendum: addens in notula subnexa, *varia pœna-*
rum genera in furto puniendo non usitata, absterrendi fures a
furto causa h. l. fuisse allata. Cujus quidem opinioni novam
velut laciniam affluit celeberr. SOLANDER, *Dissert. de indole pœ-*
nar. in Jure Patrio P. II. §. 2. p. 8. dum fures in pice liqui-
da coquendos allegato loco præceptum comminiscitur. Vidit
quidem acutissimus IHRE in *Glossar. P. II. p. 928.* voce Torf
non tumulationis alicujus, sed lapidationis pœnam innui; ve-
rum & ipse sequenti voce Tíáru vivicomburium intelligen-
dum arbitratus. Obrulerunt se autem nobis Collectionem *Le-*
gum Norvegicarum PAUSIANAM perlustrantibus loca nonnulla
quæ probabiliorem aliam nobis suggererunt horum vocabu-
lorum interpretationem. Scilicet in *K Hagen Hagensens Biar-*
køe Ret c. 70. p. 270. Om Tyverie i kóbfárd hæc habentur ver-
ba. Nu om nogen stíaler i kóbfárd (til en brettug), da gör han
sig til Gade Tyv, man skal rage skallen paa bæn og tiære hans
skalde, og tage Dun og Dyne. Da skulle alt skibsfolket giøre
ham Gade og staae paa begge sider, og maa han løbe til Skovs
om han kan, men enhver af de Mænd som der ere skal kaste Steen
og Stok efter ham. Cfr. c. 62. ibd. ubi de eo qui minus fur-
tum perpetrasset simpliciter dicitur, da er han Torfs Mand og

*Tiære Mand. Similiter in FrosteTb. Lov. Part. 15. cap. 37. p. 213. statuitur: End om nogen stiaeler mindre end til en Øretug da er han Torfs mand og Tiære mand (Torfs Madr ok Tioru madr): Man skal giøre ham Gadeløb og kaste paa ham hvad man vil, og maa han komme der fra som han kan, eg eie ingen Ret paa sig siden. Porro in Hagen Adelsk. GuleTbL. cap. 1. TyveBl. p. 198. 199 de minoris furti reo edicitar: han skal døme til Gadeløb, og skal der kastes paa bannem steen, og torv. Den ga- de skal være Nie fuldvoxe Månds Skrit. Patet ex his in Nor- vegia usitatum fuisse, ut minoris furti rei decalvarentur pri- mum, mox qua decalvatum caput pice liquida illinerentur: illiti porro plumis et plumulis adspergerentur: hinc certum quoddam spatium ab utroque latere dispositis ibi hominibus obseptum percurrere cogerentur, lapidibus, lignis cespitibus ab adstantibus persequendi. Jam cum qui huic pœnæ obno- xium se reddidit Torf Madr ok Tioru Madr sollemni formula adpelletur qua cum adprime convenit illa at dômas til Torfs ok til Tiæru, indubium esse exiltimaverim idem omnino utraque earum designari supplicii genus, quod quidem in Nor- vegia frequentatum neque finitimis eidem Westrogothis nostris potuit esse incognitum. Et tanto majori verisimilitudine hæc se nobis commendat conjectura, quanto certius est, partim nullum in toto nostro aut vicinarum gentium Jure usquam occurrere *vivicomburii* in fures statuti exemplum, partim et ubi ejus fit mentio, aliam plane in eo describendo formulam adhiberi, e. g. *ugild i eld skjutas XXXI. EdzöBl. ÖGL. in pr. kastus i eldb Magnus Ericss. Gårds R. 1319 §. 7. Rättas med Eldbe Straffordn. 1439. §. 2. apud HADORPH in Adp. ad LL. Birc. pp. 9. 46. Caterum evidens admodum prisca hujus moris vestigium adhuc dum apud Anglos superesse, in ludi- cro illo quod *to feather one* adpellant, quo plebs Anglicana in eos qui leviozem quandam sibi fecerunt injuriam petulantius ali- quando debacchari solet, etiam nobis non monentibus cui- vis succurrere crediderim.**

supplicio adfectos fuisse (a). Monendum præterea, nostrates utcumque acerbum esset quo fures prosequerentur odium, neque tamen qua illos penitus inexorabiles perdurasse, atque hinc, quantumvis Jure Westrogothico olim cautum esset, ne furti capitalis reo vitæ pecunia redimendæ beneficium usquam indulgeretur, pristinam severitatem ea sensim lenitate temperatam, ut ad actoris primum instantiam, deinde & actore nolente, furi etiam in flagranti deprehenso, capitis supplicium integra sui æstimatione aut perpetua servitute, amputationem aurium tribus maris, fustigationem autem tribus oris solutis, redimere concederetur (b): donec iterum anno 1344 *pleni ac manifesti furti* convictis indeprecabilis laquei poena irroganda decerneretur (c). Dum vero ingenuorum furta tanto coercerent rigore, nec in servos hujus criminis obnoxios, multo se mitiores exhibuerant. Si rem quamcumque vilioris quam unius orulæ pretii surripuissent, *excoriationis* illos mansit poena, nisi solutis actori duabus oris dominus eos ab hac laniena servatos mallet. Si oræ valorem res furtiva superaret, aut noxæ dedendus, aut tribus maris, ordinaria nimirum sui æstimatione, noxæ editio erat redimenda (d). Idem & qua *Vernam* juris e-

F f 3

rat,

(a) *I. TbiavBl. WGL. XXXII. 7. um Thiupm. ÖGL.*

(b) Vid. loca in notis (a) & (b) p. 214. nuper citata, & *I. 2. 3. 4. 5. TbiufBl. Dall.*

(c) Vid. *Statut. Upsal. Regis MAGNI ERICI Arric. 23. apud HADORPH. l. cit. p. 18. cfr. VI. XII. TinfBl. LL.*

(d) *XLI. um Thiupm. ÖGL. in pr. Nu snattar Thral;*

rat, cujus præterea *peculium* confiscationi subiectum inter actorem filcum & territorium dividebatur (a). Utcunque autem parum fidei in probitate servorum collocarent, tantum tamen aberat, ut ex levissimis quibusvis indiciis in furti suspicionem eos vocarent, ut potius, quoties instituto scrutinio res furtivæ in ædibus domini essent inventæ, & quidem in ejusmodi domuncula, arca aut cista, cujus claves servili custodiæ essent permissæ, non prius eos examini subjiçendos, multo minus reos pronunciandos judicarent, quam, evicta *furti oblati* impossibilitate, dominus semet ipsum & quotquot ad suam familiam pertinerent ingenuos, innocentes istius criminis legitime probasset (b). Exigebat namque publica securitas,

Thet áru óra tve, aller hwdh hans ok lati ater snattanina. Warden Thrál takin med Thjufnadbe ok til Thingx fórdár, Agði þer Bonder vald um hvat han vil háldeir lösn taka áller han upbángi. XXXII. 4. ibd. Ok bóte firi Thrálin slika tbrea marker, sum han skal lösa meðb LXXVIII. ManbBl. WestmL. Stál Thrál áller Hemakona Bondans til óres, óres-agrep meðb, bóte Tre marker. cfr. Skåne L. VII. 19 20 & Siellands L. III. 12. ubi post diversos minores furti gradus, tandem: Án stiál han half mark, tha bavár han sik sjálf forstolet. l. cit. pp. 590. 591.

(a) XLI. 1. um Thiupm. ÓGL. Nu stiál Bonda fostre fullau thjufnad, varder takin ok upbángiár, Tha gange hans Bo til skiptis. Nu lösis han, tha a then lösnina sum han tok - - Af hans bolkipte taki Kununger sin lut ok alli mán. cfr. XVI DrBl. in pr. ibd.

(b) XXXII. 4. um Thiupm ÓGL. Nu tagx undi lafe, thóm sum radher Thrál áller annódbugt hion, Ther kumber Bon-

ritas, ut præcluderetur, quoad ejus fieri posset, dominis, dum ipsi forte furtum commisissent, omnis, culpam in mancipia sua conjiciendo, elabendi ritula. Aures aut alia membra servis in furto deprehensis patrio jure præcisa non reperimus: quod tamen in *Norvegia* factum leges illius gentis docent (a). Nec stigmatæ eos notatos, nisi for-

din Laghum frii sit, ne ok Tolf manna edb, at egl ban ok ángte thæt frálst biona ban atte vârkum frii at varda stal thæt. cfr. IX. TbBl. WGL. VII. 19. 20. SkâneL. XLVII. 8. ManbBl. UplL. Placuit hoc quoque Norvegis. K. Hagen Adelft. GuleTh. L. TyveBl. c. 3. PAUS p. 201. Nu om de finde det staalne Gods inden tvende Vægge, hvor ikke Fremmede kunde komme til at skjule Tyve kaaster, da er Bonden Tyv derfor, om han er hiemme eller hans fuldvoxe son, om Bonden sielf ikke er hiemme. End om hverken Bonden eller hans fuldvoxe son er hiemme da er hans fri Tieneste Karl, eller anden Mand, som Bonden haver hos sig Tyv. Er ingen saadan person i Huset, da er Hustruen Tyv, eller Bondens fuldvoxe Dotter, om ingen Hustrue er til. End om ingen af dem er til da er Bryde fornemste Trâl Tyv til det som findes. Cfr. tamen K. Hagen Hagens. FrosteTh. L. P. XVI. c. 3. om Sætter Eed, PAUS p. 216 ubi præsumtio fit contra servum aut servam si claves in sua potestate habuerint, & vestimenta ablata fuerint, da er trâl Tyv, om de staalne klâder ere Mands klâder, men Trâlinde Tyv om de ere Qvindel klâder. Servus interim, qui ingentium falso furti inîmulasset, capite plectebatur. GuleTh. Lov. TyveBl. c. 10. PAUS p. 205.

(a) *GuleTh. L. c. 7. TyveBl. PAUS p. 203. Stidler Utlândsk Trâl - - da skal hans Hud slaas af ham: - - Saa skal i lige maade Utlândsk Trâlinde medbhandles. - - Stidler nogen Mands Trâlinde, som er opfôd her i landet, da skal man skia-*

fortassis in *Gottlandia* & *Scania* crediderim (a). Servos autem latrones vel incendiarios, aut excoriatos, aut actori necandos traditos, & rarissime vitam illis, lytro præstito, donatam facile intelligitur (b). Si quo alio modo damnum alteri dedissent, dominum ad illud reparandum, & culpam idonea si res ita ferret multa luendam obstrictum fuisse per se patet: quamobrem nec opus est, ut huic argumento diutius immoremur.

§. XXXVI

Ultimo tandem loco de iis quæ contra publicam morum castimoniam, vel ab *ingenuis* cum *mancipiis*, vel ab his invicem, illegitimo concubitu semet commiscentibus admitti poterant delictis, multa quidem eaque haud vulgaria

re af bende det eene øre: Stiåler han anden gang, da skal man skiære af bende det andet øre. Stiåler bun tredie gang, da skal man skiære Nåsen af bende, og da beder bun STUEA og NUFÅ, og man siden stiåle saa længe bun gider.

(a) XXXVIII. 2. *Gottl. A. SUNONIS parapbr. VII. 11. l. c. p. 2066. cfr. JudskL. II. 90.* Si enim ut ex his locis patet ingenuorum faciei stigma imprimebant, quidni & idem cum *mancipiis* facerent?

(b) VI. 1. 2. *BardBl. WGL XXXI. EdzöBl. ÖGL. Gulz Tb.L. LandslBl. c. 28. PAUS p. 112.* ubi servum ob incendium in exilium ejiciendum præcipitur. *StiellandsL. III. 12. Haftbe han ok görth Hårvirke - - tha gangæ han ok i therræ vald, thår han havår gen görth.*

garia dicenda forent: Sed per temporis & chartæ angustiam in compendium ea mittere jam cogimur. Monuimus supra nostrates vix ab ulla morum parte tantas quantas ab hac ipsa quæ circa pudicitiam versatur olim meruisse laudes (a). Diximus quoque inæquales ingenuarum cum servis nuptias non probatas quidem penitus, attamen multa cum humanæ fragilitatis conscientia toleratas (b). Quemadmodum ergo rariora esse oportuit infaustrarum hujusmodi conjunctionum exempla; ita rarissime accidisse ut ingenua mulier vaga libidine seruo se subjiceret, æquum omnino est credere. Hinc neque mirum cuiquam videbitur, quod in universo veteri nostro Jure nulla occurrat lex, quæ maculosum edomitura nefas ingenuæ in serviles ruenti amplexus pœnam dictitet (c). Forte noluerunt Majores vindicando ostendere indignum adeo patrari posse flagitium. Fortassis etiam, si tale quid aliquando contigisset, in conciliatis ex post facto

G g

facto

(a) §. XIX. pag. 89.

(b) §. IX. pag. 27. seqq.

(c) Quanto rigore in aliis gentibus contra ingenuas quæ servis succubuissent sævitum fuerit supra ostendimus §. IX. Erant quoque in eam rem leges apud Norvegos latæ. Vid. *K. Hagen Adelsf. GuleTb.L. ManbBl. c. 48. PAUS p. 169. Lader Frelbaaren Quinde beligge sig af Træl, da skal bun gaæ i Kongens gaard ok løse sig med Tre mark derfra.* Item apud Danos, vid. *SiellandsL. III. 12. ANCHER p. 591. Læghs Bondans Thræl mid fræls konâ, tha a Bondân at bôtâ frænder Tre mark.*

facto iustis inter personas reas nuptiis, & datæ offensæ medelam, & imbecilioris sexus pudori qualecunque quaesitum iverunt tegmentum. Unde & factum arbitror, quod licet non sine exemplo sit castitatem ingenuarum a servis violenter læsam gravissima poena vindicatam (a), nulla tamen habeatur, quæ servos coërceat, qui ingenuas ad furtivos secum amores sollicitassent. Quam autem in feminarum de turpitudine servilium complexuum opinione posuerant fiduciam, ad ingenuos masculos extendi baud posse satis intelligebant. Hos igitur, si cum alienis ancillis rem habuissent, ex propria epim serva domino liberos quærere licebat (b), mulctandos censuerant, & quidem sex oris, si cum vilioribus, duplo autem si cum *Vernis* id factum esset. Quocirca reus, ad operarum, serva ex puerperio decumbente, intermissarum æstimationem præstandam, & & ad integram ejus si ex partus doloribus obiisset pretium refarciendum, simulac ad prolem nisi eam follen-

(a) *Gottl. c. XXII. §. 8. Tå en mans Trål gör slikt medh Gottländska Quinna (tager henne med våld), tå förmår icke Husbonden lösa honom med värde, utan så är, at hon håller ville hafva värde än lif hans.*

(b) *VIII. 5. ÅBl. WGL. XXV. 2. & XXVI. ÅBl. ÖGL.*

(c) *VI. 3. 4. GiptBl. WGL. Ligger Madber vidh Frålså Fostro, bötå Tolff örå; firi Ambut Siåx örå; Firi ättborna Koro (pro ingenua) Siåx marker. Then barn a vidh Ambut, han skal vardbå hanni til thes än bun giter Quårn dragit ok Kormolkåt. Dör bun af barni, bötå han thea marker. XIV. ÅBl. ÖGL. in pr. Nu aflar man barn vidber Huskumu mans, tbå a han luka siåx öra firi sjiangga gangu, ok fylle ater dagvårkin. XV. ibd. Nu dör annódbugh af barne, ther a han bota firi fulla lösn.*

folleñniter recognoscere & in libertatem redimere mallet, alendam, tenebatur (c). *Scanico* tamen (d), *Danico* (e) ac *Nortegico* Jure (f), mitior fuit hujus delicti mulcta. Cæterum quia unius cujusque esset Patrisfamilias, severa in sua domo morum disciplina providere, ne sua mancipia alienarum confectarentur servarum *contubernia*, & in contravenientes dominica potestate graviter animadvertere: hinc nec antiquioribus legibus, de *servis* aliorum *ancillas* constuprantibus quidquam amplius constitutum novimus, quam quod servi domino in prole ex illicito tali concubitu procreata nihil juris esset (g). Recentius con-

(d) XIII. 8. *Skåne* L. quem locum sic interpretatur A. SUNONIS in *paraphr.* XIII. 6. I. c. p. 2078. Si quis ancillam oppresserit alienam duas oras numorum domino præstabit. - Ad sex orarum satisfactionem interdum illicitus attingit concubitus, cum ancilla, puta, quæ servilibus exempta operibus, societatis & honoris & obsequii dignioris intuitu assidendi domine sue officium est adeptæ.

(e) *Siellands* L. III. 12. An lāghs man vidb Bondāns annótbugh Konā, ok ár thæt hans sātthi Ambuth. the thār hværken maal ok eij bakár, ok górtb áij andrá tháskyns giárningá, tha a han at bótá bondán sáx órá forá. An ár thát annen Ambuth, tha a han at bótá Bondán tva órá forá.

(f) *GuleTh* L. *Manl* Bl. c. 48 PAUS p. 169. Bonde skal tage for sin beste Trælinde halsfanden öre, men halv mindre for hver af de andre. - Eier han ikkun en Trælinde, da er den den beste. - Tvende ere hans beste Trælinder SETA og DEIGIA og tvende ere hans beste Trele, THION og BRYDE. Erat autem SETA eadem domestica ancilla, quæ in *Legg. Frislon.* c. XIII. 1. BORTMAGD adpellatur, quod ad mensam adpareret, de qua prolixè POTGIESSER *Lib. I. c. 4. §.* 23. p. 142.

(g) XIX. *Gipt* Bl. ÖGL. in fine.

contra *Westmannicum*, licet generatim alias, adeoque & in causis, *adulterii* ac *incestus* servos quadrante mulctæ paribus ingenuorum delictis impositæ plectit (a); *Stuprum* tamen a personis servilis utrinque conditionis patratum lex orarum mulcta vindicat (b). Interim masculus solus siue ingenuus siue servus pecuniariam his in causis luebat mulctam. Femina enim ipso facti dedecore, & quæ cæterum illud consequerentur incommodis, satis punita videbatur. Quæ tamen omnia, post introductam præsertim in copulandis matrimoniis sacerdotalem benedictionem, sensim mutata sunt: servorum quoque & servarum fornicationibus pari tandem ac ingenuorum censu æstimari coeptis (c). Sed absoluta jam prima quasi tractationis nostræ sectione hic subsistimus, in sequenti, si Deo visum fuerit, de modis finiendæ servitutis & Libertinorum conditione acturi.

(a) XXIV. *KristnBl. WestmL.*

(b) XLII. *ÅBl. WestmL. in pr. Wæri lægbre bot ufråls mans ok ufråls kumu alt samæn i sæk brum.* Existimaverim autem antiquam hujus loci lectionem eam fuisse, quæ in Variantibus ad h. l. exhibetur, *Later ufråls Kona lægbia sik, vari bot aller,* &c. i. e. *Ancille a servo stupratæ nulla esto mulcta.*

(c) XXII. *ÅBl. UplL. in pr. Wæri slikt Lægbri ofræls mans ok ofræls kumu, sva sum fræls mans ok fræls kumu.*